

Biblijska priča o Josipu u djelima starih hrvatskih pisaca

Kolar, Josipa

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:696132>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-22**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet

Josipa Kolar

**BIBLIJSKA PRIČA O JOSIPU U DJELIMA STARIH
HRVATSKIH PISACA**

Diplomski rad

Mentor: prof. dr. sc. Milovan Tatarin

Osijek, 2016.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet

Odsjek za hrvatski jezik i književnost
Jednopedmetni diplomski nastavnički studij Hrvatski jezik i književnost

Josipa Kolar

**BIBLIJSKA PRIČA O JOSIPU U DJELIMA STARIH
HRVATSKIH PISACA**

Diplomski rad

Humanističke znanosti, filologija, kroatistika

Mentor: prof. dr. sc. Milovan Tatarin

Osijek, 2016.

SADRŽAJ

Sažetak	4
1. Biblijska priča o Josipu	5
2. Priča o Josipu u <i>Oksfordskom zborniku</i>	7
3. Priča o Josipu u <i>Libru od mnogijeh razloga</i>	11
4. Mavro Vetranović: <i>Kako bratja prodaše Jozefa</i>	13
5. <i>Skazanje od Osiba, sina Jakova patrijarke</i>	16
6. Lukrecija Bogašinović: <i>Život Jozefa patrijarke</i>	19
7. Aleksandar Tomiković: <i>Josip poznan od svoje braće</i>	23
8. Grga Čevapović: <i>Josip, sin Jakoba patrijarke</i>	27
9. Sličnosti i razlike priče o Josipu u djelima hrvatskih pisaca	31
10. Zaključak	39
11. Literatura.....	40
12. Prilog: <i>Povijest Josipa i njegove braće</i>	42
Životopis	63

Sažetak

Predmet je diplomskog rada priča o Josipu u djelima hrvatskih pisaca. Analizirat će se sljedeća djela: *Čtenje prekrasnoga muža i s(ve)ta č(lově)ka Osipa* iz *Oksfordskog zbornika*, *Čtenje priekrasnoga Jozefa* iz *Libra od mnogijeh razloga*, drama *Kako bratja prodaje Jozefa* Mavra Vetranovića, anonimno prikazanje *Skazanje od Osiba, sina Jakova patrijarke*, spjev *Život Jozefa patrijarke* Lukrecije Bogašinović te drame *Josip poznan od svoje braće* Aleksandra Tomikovića i *Josip, sin Jakoba patrijarke* Grga Čevapovića. Najprije će biti opisana biblijska priče o Josipu, a potom će se analizirati obrade hrvatskih pisaca i usporediti s pričom iz *Biblije*. Pokušat će se utvrditi sličnosti i razlike među navedenim djelima na motivskoj, tematskoj i strukturnoj razini.

Ključne riječi: *Biblija*, obrada biblijske priče, *Josip*, *Oksfordski zbornik*, *Libro od mnogijeh razloga*, Mavro Vetranović, Lukrecija Bogašinović, Aleksandar Tomiković, Grga Čevapović

1. BIBLIJSKA PRIČA O JOSIPU

Stipe Botica navodi kako su *Biblija* i biblijsko iskustvo snažno utjecali na europski duhovni razvoj, na stvaranje jedinstvenoga i prepoznatljivoga kulturnoga i civilizacijskog stajališta prema životu i na sustav društveno prihvaćenih vrijednosti.¹ Biblijske priče su mnogim piscima poslužile kao nadahnuće, a jedna od njih je i priča o Josipu.

Priča o prekrasnom Josipu nalazi se u *Starom Zavjetu* u *Knjizi Postanka* od 37. do 50. poglavlja, izuzevši 38 poglavlje u kojem se iznosi povijest Judine obitelji. Priča o Josipu zauzima posebno mjesto u *Knjizi Postanka* jer povezuje predaje o patrijarsima s predajama o *Izlasku*. Naime, priča se i opsegom i strukturom razlikuje od drugih biblijskih priča jer je literarno i tematski jedinstvena. Navedeno potvrđuje i Josip Bratulić, smatrajući da se starozavjetna priča o Josipu po strukturi, duljini i svezremenskoj temi razlikuje od drugih priča u *Knjizi Postanka*.²

Priča o Josipu govori o sudbini Jakovljeva i Rahelina sina koji zbog braćine ljubomore postaje rob. Zahvaljujući mudrosti i plemenitosti postaje Putifarova desna ruka, a potom spletom okolnosti završava u tamnici jer ne pristaje ljubovati s Putifarkom. Međutim, njegov dar tumačenja snova pomaže mu da izađe iz tamnice i postane drugi čovjek u zemlji, odmah iza faraona. Nakon nekoliko plodnih godina dolaze neplodne godine koje je Josip predvidio te se ponovno susreće s braćom i pruža mu se mogućnost osвете. Josip i u toj situaciji pokazuje plemenitu narav te spašava braću od gladi i priznaje da je njihov brat.

Priča o Josipu opisuje jedinstveni slijed čovjekove sudbine između dobra, utjelovljenog u Josipu, i zla koje predstavljaju drugi likovi (Šimun, Putifarka, Gad, itd.). Fabularna građa je dinamična, čemu pridonose motivi koji se nižu jedan za drugim. Stoga se već na početku djela javlja motiv ljubomore:

Izrael je volio Josipa više nego ijednoga svoga sina, jer je bio dijete njegove staračke dobi, i on mu napravi kičenu haljinu. Kako njegova braća opaze da ga njihov otac voli više od svih drugih svojih sinova, zamrze ga toliko da mu nisu mogli ni prijaznu riječ progovoriti. (Post 37, 3–5)

¹ Stipe Botica, *Biblija i hrvatska kulturna tradicija*, Vlastita naklada, Zagreb, 1995, str. 8.

² Josip Bratulić, *Apokrif o prekrasnom Josipu u hrvatskoj književnosti*, Radovi Staroslavenskog instituta, 7, Zagreb, 1972, str. 34–35.

Snovi su jedan od elemenata koji čine fabularnu građu biblijske priče o Josipu dinamičnom. Prva dva sna usnuo je Josip. Sanjao je da su se njegovu snopu žita poklonili braćini snopovi, a potom da su mu se poklonili Sunce, mjesec i jedanaest zvijezda. Josipovi snovi izazvali su kod braće podsmijeh i ljubomoru te su jedan od uzroka zbog kojih su ga prodali kao roba:

Tako Josip ode za svojom braćom i nađe ih u Dotanu.

Oni ga opaze izdaleka; prije nego im se približio, počnu se dogovarati da ga ubiju. I jedan drugom reče: »Eno stiže onaj sanjar! Hajde da ga sad ubijemo i bacimo u kakvu čatrnju! Možemo kazati da ga je proždrla divlja zvijer«. (Post 37, 17–20)

Braća Josipa podrugljivo nazivaju *sanjar*, a snovi koje je Josip usnuo, uz naglašenu očevu ljubav prema njemu, jedan su od glavnih razloga zbog kojega ga se braća žele riješiti. Nakon vlastitih snova Josip tumači snove faraonovih slugâ, pekara i peharnika, a i dva faraonova sna. Uz snove koje Josip tumači u priči se pojavljuje i Jakovljevo noćno viđenje Boga u kojemu mu Bog govori da se ne boji sići u Egipat jer će ondje od njega nastati velik narod. Nakon Jakovljeva noćnog viđenja smanjuje se dinamičnost radnje i biblijska priča o Josipu privodi se kraju.

Uz motiv ljubomore u biblijskoj priči o Josipu progovara se o svezvremenskim temama kao što su: preljub, ljubav i mržnja među braćom, igra sudbine koja siromašne dovodi do prijestolja. Kroz cijelu priču naglašen je Josipov odnos prema Bogu:

Ali je Jahve bio s njim, iskaza naklonost Josipu, te on nađe milost u očima upravitelja tamnice. Tako upravitelj tamnice preda u Josipove ruke sve utamničeničke koji su se nalazili u tamnici; i ondje se ništa nije radilo bez njega. Budući da je Jahve bio s njim, upravitelj tamnice nije nadgledao ništa što je Josipu bilo povjereno: Jahve bijaše s njim, i što god bi poduzeo, Jahve bi to okrunio uspjehom. (Post 39, 21–23)

Bog je uz Josipa i odlučuje o njegovoj sudbini. U priči možemo uočiti i pedagošku nakanu jer nam Josipov lik može poslužiti kao uzor, a njegova plemenitost, dobrota i mudrost poželjne su vrline koje vode do uspjeha.

2. PRIČA O JOSIPU U OKSFORDSKOM ZBORNIKU

Priča o Josipu unesena je u glagoljski *Oksfordski zbornik* iz 15. stoljeća. Riječ je o apokrifnoj preradi priče iz *Knjige Postanka*. Josip Bratulić ističe da je tekst do nas došao u velikoj mjeri oštećen.³ Naime, problem je bila ćirilska matica čiji je leksik predstavljao poteškoću za sastavljača zbornika te je činio pogriješke ili je krivo razrješavao kratice.

Čtenje prekrasnoga muža i s(ve)ta č(lově)ka Osipa razlikuje se od biblijskog teksta po duljini i strukturi. Naime, biblijski tekst je dulji, a na početku apokrifa pripovjedač u trećem licu u kratkim crtama iznosi radnju. I u biblijskom tekstu i u tekstu iz *Oksfordskog zbornika* pripovjedač je sveznajući. Apokrif u *Oksfordskom zborniku* započinje zazivom Boga:

B(ož)e Avramov', B(ož)e Isakov(a)l', B(ož)e izb(a)vi semě pr(a)v(e)dno svojih' slug' vzljubljenih' sebi i tebi, g(ospod)i da vėruju va m'ni potoci tvoe bl(a)gos'ti, da bim' mogal' s(vě)tilo i veliko napisati pozorišće o prekrasnom' Osipě, biv'sim' preis'tim porodu prestarago muža patrê[r]he Ėkova. (str. 78)

Pripovjedač invokacijom traži Božju pomoć kako bi mogao ispričat priču o prekrasnom Josipu. Navedena invokacija nije prisutna u biblijskom tekstu, kao ni pripovjedačevo iznošenje radnje koje slijedi nakon invokacije. Na sadržajnom planu tekst iz *Oksfordskog zbornika* i biblijski tekst su slični. Iako su događaji u biblijskom tekstu detaljnije opisani, u tekstu apokrifa naglasak je stavljen na elemente koji su na neki način nadopunili biblijski tekst i na emotivno stanje likova. Tako je u apokrifni tekst ubačen motiv Josipova plača na majčinu grobu i molitve za mrtve. U biblijskom tekstu se ne spominje prolazak Josipa i trgovaca pokraj Rahelina groba, a u apokrifu je to jedno od najemotivnijih mjesta iz kojeg možemo iščitati Josipovu unutarnju dramu:

O Rahilo, Rahilo, ne slišiši li gl(a)sa sina svoga Osipa i ne hoćeš meně priěti. Ėkova zvah', gl(a)sa moego ne sliša. Ovo sada paki te prizivam', i ti mene ne hoćeš slišati. Da um'ru sada nad' grobom' tvoim' da na tuju z(e)mlju ne idu kako zločinacь. (str. 86)

U tekstu iz *Oksfordskog zbornika* interpoliran je i motiv čaranja koji ne pronalazimo u *Bibliji*. Naime, dok Josip plače na Rahelinu grobu trgovci pomisle da on čara:

³ Josip Bratulić, nav. dj., str. 71.

I pristupiše k nemu priteći nemu riše: Vs || tani jure i pres'tani ot čari, ke činiš', da ne probodem' tebe nad' grobom tim' i pogubimo zlato ko dasmo za te. (str. 86)

Motivom čaranja nadopunjuje se biblijski tekst i prilagođava srednjovjekovnom čitatelju kojemu su motivi kao što su čaranja, magija, astrologija bili posebno zanimljivi. Uz to, u tekstu iz *Oksfordskog zbornika* uočljiv je motiv dalekih zemalja:

Ēdućim že nim' i p'jućim' v radosti vělici, vzvėd' že oči svoi, vidiše iduće kup'ce Iz'mailiteni noseće aromati i v'zvaše e k sebi. I riše: Nam' bole e prodati Osipa stran'nim kup'cem', da umret' na tuei z(e)mli i ne budet' ruka n(a)ša na nem'. (str. 84)

Nadalje, bitno je istaknuti i motiv plača u dijelu kada braća govore Jakovu da je Josip mrtav:

I ridae govoraše s vzddihniem' umučenim': Zač' ne sniden' bih' é vměsto tebě, sinu moi? Zač' meně ne ras'trza, poč'to ne bih' é nemu v braš'no? Uvi mně, kamo pride, sinu moi, da šad' sidine moe ras'trzaju nad' krasotoju tvoeju? Jure bo ne hoću živiti ne vide Osipa! (str. 88)

Uz elemente plača u apokrifu je interpoliran još jedan motiv čaranja, a njega možemo uočiti u trenutku kada Josip govori braći tko je i kada ih imenuje:

Poslušajte, brat'ě, razuma Osipova, ere vsačaskaé bezvest'ni strah' im' činiti i reče im' ses'ti po imeni i po s'tarišini, k(a)ko ki roen' e, i k(a)ko vl'hvue, čašu srebrnu ku imiše, v'zam', položi na ruci livoi i ud'[a]raše p'rs'tenom' desne ruke k(a)ko vlhvijući, zuku činaše va uši vsem' pred'stoećim. (str. 102)

I dok se u biblijskom tekstu nižu događaji bez opisa emotivnih stanja likova, u apokrifu iz *Oksfordskog zbornika* ističe se Josipovo emotivno stanje. S druge strane, u biblijskom tekstu možemo pronaći opis Josipova fizičkog izgleda koji ne pronalazimo u tekstu iz *Oksfordskog zbornika*:

A Josip je bio mladić stasit i naočit. (Post 39, 6)

Navedeni citat nas uvodi u dio radnje u kojoj se Putifarka zagledala u Josipa zbog čega on završava u tamnici. Međutim, u tekstu iz *Oksfordskog zbornika* Putifarka nakon Josipova izlaska iz tamnice priznaje suprugu svoj grijeh, što u biblijskom tekstu ne čini:

To že uslišav' žena Patrikiina, reče k mužu svoemu: Ne boi se, hoću ti očito povidati grih' moi. Ê bih' ljubeći Osipa | velě i po v'se d'ni hranih' se lasteći nega k(a)ko bih' mog'la biti š' nim' da bih' se mog'la nasititi dobrote i krasote nego, i ne mogoh' vole moe isplniti na nem', ni po nega riči obeća mi se, a ja êh' nega nudeći sa m'nu leći. (str. 98)

S druge strane, u tekstu iz *Oksfordskog zbornika* ne pojavljuje se lik Asenate, kćeri Poti-Fere, svećenika u Onu, koju faraon daje Josipu za ženu. Nadalje, u biblijskom tekstu spominju se i dva Josipova sina koja je imao s Asenatom – Manaše i Efrajim. U apokrifu iz *Oksfordskog zbornika* Josipovi sinovi se ne spominju i ne navode se Jakovljevi potomci koji su u biblijskom tekstu imenovani te ih ima oko sedamdeset.

U tekstu *Oksfordskog zbornika* nisu prisutni sljedeći događaji, koji se zbivaju nakon dolaska Jakova u Egipat: Jakovljevo odlazak u Egipat, Jakovljeva posljednja želja, Jakovljevo blagoslov Josipovih sinova Efrajima i Manašea, Jakovljeve posljednje upute prije smrti, Jakovljevo pogreb te opis događaja od smrti Jakovljeve do smrti Josipove. Biblijski tekst u velikoj mjeri opisuje događaje nakon dolaska Josipove braće u Egipat dok se radnja teksta iz *Oksfordskog zbornika* temelji na događajima prije dolaska braće u Egipat. Iz apokrifnog teksta izostavljene su i godine koje se u biblijskom tekstu navode te saznajemo da je Josip rođen u Egipat kada je imao sedamnaest godina, da je dvije godine proveo u tamnici, da je s trideset godina stupio u faraonovu službu. Uz to saznajemo i da je Jakov proveo sedamnaest godina u Egiptu, da je umro u 147. godini i da je Josip poživio 110 godina.

Biblijski tekst i tekst iz *Oksfordskog zbornika* razlikuju se i po odnosu likova prema Bogu. U biblijskom tekstu naglašeno je da je Jahve bio s Josipom i zato je u svemu imao sreće:

Budući da je Jahve bio s njim, upravitelj tamnice nije nadgledao ništa što je Josipu bilo povjereno: Jahve bijaše s njim, i što god bi poduzeo, Jahve bi to okrunio uspjehom. (Post 39, 23)

S druge strane, u tekstu iz *Oksfordskog zbornika* naglašen je Josipov strah od Boga:

I ras'tiše v dobri deli i v' mnozi ustroeni v domu Patrikiini v miru, očima i razumom' celomudar', imie v sebi strahъ g(ospo)dina B(og)a v'sevidećago, ki ga iz'bavi iz' rova ot smrti i nenavis'ti brat'e. (str. 90)

Uz odnos prema Bogu, biblijska priča i apokrif iz *Oksfordskog zbornika* razlikuju se i u Josipovu odnosu prema braći. U biblijskom tekstu Josip je mnogo blaži prema braći kada im priznaje svoj identitet. Nakon priznanja on ih izljubi i rasplače im se u naručju te im kaže da ga je Bog poslao kod faraona i time im pokazuje da ih ne krivi što su ga prodali:

Tako niste vi mene poslali ovamo, nego Bog; on me postavio faraonu za oca, gospodara nad svim njegovim domom i vladaoцем nad svom zemljom egipatskom. (Post 45, 8–9)

U apokrifu iz *Oksfordskog zbornika* Josip je mnogo oštriji prema braći kad im otkriva tko je:

I tud'e izidu v'si i tud'e vzdvig' glas' svoi Osip', s plačem', židovskim êzikom', reče nim' očito: Ê sam' Osip', brat' v(a)šb! Ne sniden' bih' zvirem' k(a)ko vi riste ||. Já esam' prodan' vami Iz'militenom' i m(o)le se tada za nego vsêh' vas ne pom(i)l(o)va me v' skrbi moei. (str. 104–106)

Iako *Biblija* i apokrif iz *Oksfordskog zbornika* pripovijedaju istu priču, u detaljima se razlikuju. Biblijska je priča dulja i sadržajno opširnija, iznosi događaje nakon Jakovljeva dolaska u Egipat, također, u biblijskoj priči javljaju se likovi koji se u apokrifu iz *Oksfordskog zbornika* ne spominju. Riječ je o Josipovim sinovima i Asenati. U tekstu iz *Oksfordskog zbornika* biblijska priča se proširuje te se uvodi dio u kojemu Josip plače na majčinu grobu. Uz motiv plača javlja se i motiv čaranja jer trgovci misle da je Josip čarobnjak, a također možemo uočiti i molitvu za mrtve kojom se Josip obraća majci Raheli. Josipov odnos prema Bogu i prema braći je različit u biblijskom tekstu i apokrifu iz *Oksfordskog zbornika*. U biblijskom tekstu naglašena je činjenica da Bog upravlja Josipovom sudbinom, a u apokrifu iz *Oksfordskog zbornika* ističe se Josipov strah pred Bogom.

3. PRIČA O JOSIPU U *LIBRU OD MNOZIJEH RAZLOGA*

Biblijska priča o Josipu prepisana je u dubrovački ćirilski zborniki *Libro od mnozijeh razloga* iz 1520. godine. Kao i u *Oksfordskom zborniku*, i tu je riječ o apokrifnoj obradi biblijske teme o prekrasnom Josipu. Naslov djela u *Libru od mnozijeh razloga* je *Čtenje priekrasnoga Jozefa*. Tekst je mnogo kraći od biblijskog. U tekstu iz *Libra od mnozijeh razloga*, baš kao i u biblijskom, pripovjedač je sveznajući i odmah se ulazi u radnju.

U biblijskom tekstu se na početku iznose podaci o Jakovu i njegovoj ljubavi prema Josipu, a u tekstu iz *Libra od mnozijeh razloga* se također ističu sinovi Josip i Benjamin, koje je Jakov najviše volio. Baš kao i u *Oksfordskom zborniku*, i u tekstu iz *Libra od mnozijeh razloga* imamo apokrifne umetke kojih nema u biblijskom tekstu. Iako je radnja poprilično sažeto ispričana, interpoliran je i razrađen motiv Josipova plača na majčinu grobu, kojim je nadopunjena priča iz *Biblije*. S druge strane, u verziji iz *Libra od mnozijeh razloga* dosta je toga izostavljeno u odnosu na biblijski tekst. Naime, ne spominju se dva Josipova sna. Nadalje, ne iznosi se da je Josip sanjao kako su mu se poklonili snopovi žita, Sunce, mjesec i jedanaest zvijezda. Faraonov san se pojavljuje u biblijskom tekstu i u tekstu iz *Libra od mnozijeh razloga*, ali se u biblijskom tekstu navodi da je faraon usnuo sedam debelih krava dok se u apokrifu iz *Libra od mnozijeh razloga* navodi da je faraon usnuo sedam volova. U biblijskom tekstu nije objašnjeno kako je Josip pokazao ljudima da u Egiptu ima žita, a u *Libru od mnozijeh razloga* je to navedeno:

i počese metati slamu na onu rieku i uzdohodiše ljudi govorego gdje je ovaj slama tu je i žito i uzdoho-diše ludi kupujuge žito i dohogahu ljudi sa svieh četirieh strana koliko žita ponašahu toliko srebra davahu. (str. 39)⁴

Nadalje, baš kao i u *Oksfordskom zborniku*, ni u tekstu iz *Libra od mnozijeh razloga* ne pojavljuju se likovi Manašea i Efrajima, a lik Josipove žene se javlja, ali se ne imenuje Asenata kao u biblijskom tekstu. Splet događaja nakon braćina dolaska u Egipat u tekstu iz *Libra od mnozijeh razloga* ispričan je vrlo sažeto, a dio u kojemu se braća vraćaju po Benjamina je izostavljen, baš kao i događaji koji opisuju vrijeme od Jakovljeva dolaska u Egipat do Josipove smrti. U tekstu iz *Libra od mnozijeh razloga* ne navode se godine te ne

⁴ *Libro od mnozijeh razloga: dubrovački ćirilski zbornik od g. 1520*, Zbornik za istoriju, jezik i književnost srpskog naroda, knjiga XV, izdao Milan Rešetar, Sr. Karlovci, 1926. Navodi iz *Libra* bit će doneseni po tom izdanju.

saznajemo koliko je godina imao Josip ili Jakov na samrti, a iz biblijskog teksta to saznajemo. Biblijski tekst završava Josipovom smrću, navodi se da je umro u 110. godini, da je balzamiran i sahranjen u Egiptu. U tekstu iz *Libra od mnozijek razloga* navodi se da je na svijetu ostao samo Josipov dvor i njegovi nasljednici, a kraj teksta se označava i kršćanskim zazivom *amen* koji se ponavlja četiri puta:

Konac Jozepa u vijek vieka amen amen amen amen. (str. 40)

Dakle, biblijska priča o prekrasnom Josipu i tekst iz *Libra od mnozijek razloga* poprilično se razlikuju kako opsegom teksta tako i nekim sadržajnim dijelovima. Glavna fabularna linija je u biblijskom tekstu i u tekstu iz *Libra od mnozijek razloga* jednaka. Opisuje se život Jakovljeva sina Josipa kojeg su ljubomorna braća prodala u egipatsko ropstvo te njegov uspon na prijestolje kad dobiva mogućnost osvetiti se braći, ali to ne čini. Tekst iz *Libra od mnozijek razloga* nadopunjen je motivom Josipova plača na majčinu grobu koji nije prisutan u biblijskom tekstu. Također je u apokrif interpoliran dio u kojemu se objašnjava kako je Josip pokazao ljudima da u njegovoj zemlji ima žita.

4. MAVRO VETRANOVIĆ: *KAKO BRATJA PRODAŠE JOZEFA*

Prikazanje *Kako bratja prodaje Jozefa* Mavra Vetranovića (1482–1576) pisano je dvostruko rimovanim dvanaestercima. Drama ima 2095 stihova, a nastala je prije njegova stupanja u benediktinski red, dakle između 1504. i 1523. godine. Prikazanje je objavio Milan Rešetar 1912. godine. Nije uspio utvrditi autora teksta, što je pošlo za rukom Antunu Djamiću koji je dokazao Vetranovićevo autorstvo.⁵ Djamić je proučio osobine Vetranovićeve prikazanja, posebice *Suzane čiste*; usporedivši njihove metričke, leksičke i dramske karakteristike s djelom *Kako bratja prodaje Jozefa* došao je do zaključka da mu je autor Vetranović.

Fabularni tijek Vetranovićeve drame slijedi događaje iz biblijskog teksta iako postoje neka odstupanja. Baš kao i u apokrifima iz *Oksfordskog zbornika* i *Libra od mnozijek razloga*, u dramu je unesena epizoda Josipova plača na majčinu grobu koje nema u biblijskom tekstu. Nadalje, drama o Josipu ne završava kao u biblijskom tekstu Josipovom smrću nego dolaskom Jakova i njegovih sinova pred kralja. U drami je izostavljen dio o Jakovljevim potomcima, ne spominju se ni Josipovi sinovi Efrajim i Manaše, a ni žena Asenata, navodi se samo da se Josipu djevica daruje:

*A sada na kolo zlaćeno uzidi,
ter hodi oholo, neka to svak vidi,
er si ti uzvišen, svoj časti dostojni,
vas moj puk podnižen neka t' se pokloni.
Još ti se djevica izvrsna dariva,
draga ljubovnica da s tobom pribiva.* (s. 1253–1258, str. 279)⁶

Antun Pavešković navodi da je za Vetranovićeve drame karakteristična opširnost podcrtana brojnim umetcima, životopisne datosti iskazane kao niz osobnih ispovjedi i činjenica da su njegove drame fabularno razvijene.⁷ Brojni umetci koji opisuju svakodnevicu jedna su od glavnih razlika između Vetranovićeve drame o prekrasnom Josipu i biblijskog teksta. Pjesnik u dramu interpolirala opise svakodnevice čovjeka 16. stoljeća. Doznajemo da vukovi napadaju stada:

⁵ Antun Djamić, *Dva problema iz stare hrvatske književnosti*, Građa za povijest književnosti hrvatske, XVIII, Zagreb, 1950, str. 145–173.

⁶ Mavro Vetranović, *Kako bratja prodaje Jozefa*, Građa za povijest književnosti hrvatske, VII, Zagreb, 1912. Svi navodi iz drame bit će doneseni po tom izdanju.

⁷ Antun Pavešković, *Mavro Vetranović*, Ex libris, Zagreb, 2012, str. 282.

*er vuci iz gore davaju nam gorki vaj,
ter k stadu pritiču i po tri zajedno
k ovcami primiču grkļane naedno;
jutros[ke] u zoru tamo se sastaše
pri samom oboru, ter june zaklaše,
i kozu dvizicu do kusa izješe
i tustu junicu, najbolā ka bješe;
zadievahu nam plotā neg li priskakahu
rvom priko plotā, ter stado grabļahu. (s. 170–178, str. 248)*

Vetranović opisuje i ondašnja jela:

*Sve čin'te bez grieha, nu s bogom pođite
i na stan dva mieha sireña pošļite;
i tamo kad bude ter vam se prigodi,
pošļite dvie grude i masla štogodi;
i kisjela mlieka nemojte zabiti,
er veće nie lieka neg ljeti to piti. (s. 41–46, str. 244)*

Osim što doznajemo da su mlijeko i maslo bili važan dio prehrane onodobnog čovjeka, možemo doznati nešto i o poslovima:

*Viđ kakva jes vuna, moj sinko primili,
mnogo li su runa ostrigli i skupili;
ulišta gdi stoje, viđ je li čelam red,
dobro li se goje i kako nose med;
i tamo razaberi što se je pripaslo,
dobro li se siri i metu li maslo. (s. 83–88, str. 245)*

Bitno je istaknuti i motiv pravde koji se provlači kroz Vetranovićevo djelo jer se braća nalaze u istoj situaciji u kojoj se Josip nalazio. Ljudska zloća međutim ne može promijeniti Božje planove:

*Pravedni božji sud pravo nas sudi sad
da ovi, bratjo, trud trpimo i taj jad,
zašto se niko nas onada ne smili
od braca oni čas kad grozno procvili,
privezan kad staše u tužnoj nezgodi,
ter plačno moļāše – vaj! – da se slobodi!
a ne bi smiļenje ni bracke ļubavi
da grozno cviļenje negovo ustavi;
a zato sud božji na naše neharstvo
ovdi nas podloži u ovo sužanstvo. (s. 1363–1372, str. 282)*

Franjo Švelec naglašava da se Vetranović u svojim djelima, ističući smisao za ovozemaljsko življenje, opredijelio za nova stremljenja koja u prvi plan stavljaju čovjeka, za razliku od srednjeg vijeka kada je sve bilo okrenuto drugom svijetu.⁸ Navedeno je uočljivo i u drami jer se prikazuju unutarnje borbe likova, njihova raspoloženja, sumnje i više ljudskih crta u odnosu na biblijski tekst:

*Moj bože pravedni, s nebesa pogledaj
u moje tužne dni koje me stište vaj,
gdi sam se ja stanil u tuđe priļute,
pri kieh sam sve zbil žalosti minute.
Jaoh moje zle zgode i tamne pečali
kuda me sad vode? tko da me požali
gdi nebog vas prëdâm, gdi život moj vene,
[s] svieh strana gdi gledam okolo tuđine!* (s. 517–524, str. 258)

Navedeno potvrđuje i Marin Franičević te ističe da je Vetranović likove oživio dajući im osobine ljudi kakve je susretao u vlastitom životu.⁹ Uz elemente svakodnevice Vetranović u dramu interpolira i elemente pastorale, ali to čini u mnogo manjoj mjeri u odnosu na ostala njegova djela. Navedeni elementi pastorale uočljivi su u dijelovima u kojima opisuje kako vukovi napadaju stada i krađu ovce.

Vetranovićeva drama i biblijski tekst o Josipu ponajprije se razlikuju po formi. Nadalje, Vetranović u dramu ubacuje Josipov plač na majčinom grobu. Ostala su odstupanja na sadržajnoj razini između drame i biblijskog teksta mala, a u neka od njih možemo pridodati završetak djela. U biblijskom tekstu priča završava Josipovom smrću, a u Vetranovićevoj drami dolaskom Jakova i njegovih potomaka pred kralja.

⁸ Franjo Švelec, *Vetranovićeva prikazanja i srednjovjekovna tradicija*, u: *Srednjovjekovna i folklorna drama i kazalište*, Književni krug, Split, 1985, str. 298.

⁹ Marin Franičević, Franjo Švelec, Rafo Bogišić, *Povijest hrvatske književnosti: od renesanse do prosvjetiteljstva*, knj. 3, Liber, Mladost, Zagreb, 1974, str. 117.

5. SKAZANJE OD OSIBA, SINA JAKOVA PATRIJARKE

Iz 17. stoljeća potječe anonimna dramska obrada pod naslovom *Skazanje od Osiba, sina Jakova patrijarke*. Prikazanje je pisano osmercima koji su parno rimovani, a uz njih imamo i dvostruko rimovane dvanaesterce. Ono po čemu se već na početku prikazanje razlikuje od biblijskog teksta, osim forme u kojoj je pisano, prolog je Angela u kojemu se obraća gledateljima i najavljuje im radnju. Prikazanje slijedi biblijski tekst na sadržajnoj razini, ali ipak postoje neka odstupanja. Tako se u prikazanju među braćom na paši nalazi i Benjamin koji nastoji odgovoriti braću od ubojstva:

BENJAMIN.
Molin sad vas, bratjo moja,
ako pren to on dostoja,
ne hotijmo néga ubiti
ni négovu krv proliti,
da ne bude gñiva vrh nas
zgar od boga, ki gleda nas,
komu jesu, znaj, očita
sva otajna svega svita. (str. 318–319)¹⁰

U biblijskom tekstu Benjamin nije istaknut među braćom na paši, a Ruben pokušava odvratiti braću od zlodjela i spasiti Josipa:

Ali kad je to čuo Ruben, pokuša da ga izbavi iz njihovih šaka. I reče: »Nemojmo oduzimati njegova života! Ne prolijevajte krvi« – dalje je govorio Ruben. »Bacite ga u čatrnju u pustari; ali ne dižite na nj ruke. Ta on je naš brat, naše meso.« Braća ga poslušaju. (Post 37, 21–28)

Nadalje, u prikazanju su trgovci koji kupuju Josipa imenovani, što nije slučaj u biblijskom tekstu, te saznajemo da su im imena Albor i Stokifario. Bratulić ističe da se u prikazanju, koje podrijetlo vuče s Hvara, radnja nastoji prilagoditi sredini za koju je pisana te trgovci ne trguju ljudima već daju Josipa Putifariju za onoliko koliko su dali srebrnjaka Josipovoj braći.¹¹ U biblijskom tekstu Josip je prodan za dvadeset srebrnjaka, a u prikazanju za trideset srebrnjaka. Jakovljevo tugovanje i naricanje za Josipom prisutno je i u prikazanju i u biblijskom tekstu, međutim, u prikazanju se pojavljuje i Josipova maćeha Celpha koja također uz Jakova nariče:

¹⁰ *Crkvena prikazanja starohrvatska XVI. I XVII. vijeka*, priredio Matija Valjavac, Stari pisci hrvatski, knjiga XX, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1893. Svi navodi iz prikazanja bit će doneseni po tom izdanju.

¹¹ Josip Bratulić, nav. dj., str. 44.

CELPHA.

*Jaoh meni Celphi bidnoj
po sve vike i nesrićnoj,
oboj meni moj Osibe,
oboj meni, kako izgibe,
jaoh meni po sfe vike,
jaoh izgubih moje dike,
moga Osiba perlu bilu
onu mladost lipu, milu... (str. 322)*

I u prikazanju i u biblijskom tekstu Putifarka optužuje Josipa za silovanje te on završava u tamnici. U biblijskom tekstu Josip postaje namjesnik u tamnici dok se u tekstu prikazanja to ne spominje. Nadalje, u prikazanju je Putifar prikazan kao kraljev savjetnik i prijatelj kojemu se kralj povjerava:

KRALJ

*Dobro došal, kapitane
Od vladanja moje strane,
Sedi doli polak mene,
Zač mi srce tvrdo vene,
Da se malo zgovorimo
Meu nami naredimo,
Da ti spovim od slug mojih
Ča se sgodi sada od njih. (str. 322)*

Navedeni odnos kralja i Putifara nije razrađen u biblijskom tekstu. Josip u prikazanju za ženu dobiva Putifarovu kćer. U prikazanju se ne spominju Josipovi sinovi Manaše i Efrajim kao ni Jakovljevi potomci. Nadalje, u biblijskom tekstu Jakov je imao noćno viđenje Boga koji mu je poručio da se ne boji otići u Egipat jer će se ondje od njega nastati velik narod:

U noćnom viđenju zovne Bog Izraela: »Jakove! Jakove!« On odgovori: »Evo me!« »Ja sam Bog, Bog tvoga oca. Ne boj se sići u Egipat, jer ću ondje od tebe proizvest velik narod. Ja ću sići u Egipat s tobom i sam ću te vratiti ovamo; a Josip će ti svojom rukom oči sklopiti.« (Post 46, 2–5)

S druge strane, u hvarskom prikazanju Jakovu se prikazao anđeo koji mu poručuje da je Bog čuo njegove molbe i da pođe u Egipat:

ANGEL.

*O Jakobe oče veli,
Tebi ovo sad bog veli,*

*Da ti vazmeš sfe imanje
Tere najdeš indi stanje,
U Egipat sada pojdi
Ter k Osibu sinku doidi. (str. 339)*

Biblijski tekst i hvarsko prikazanje razlikuju se i po završetku. U biblijskom tekstu radnja završava opisom događaja od smrti Jakovljeve do smrti Josipove. U prikazanju Jakov dolazi pred kralja, a završetak radnje potvrđuje epilog Angela koji se obraća gledateljima i iznosi im poruku djela. Dakle, možemo zaključiti sljedeće: premda hvarsko prikazanje slijedi glavnu fabularnu liniju biblijskog teksta, ipak na sadržajnoj razini odstupa od biblijskoga teksta.

6. LUKRECIJA BOGAŠINOVIĆ: ŽIVOT JOZEFA PATRIJARKE

Spjev Lukrecije Bogašinović (1710–1784) nastao je vjerojatno 1770. godine, pisan je osmercima i ima 1995 stihova. Na sadržajnoj razini pjesnikinja uglavnom prati biblijski slijed događaja iako postoje i odstupanja. Navedeno potvrđuje Nada Beritić u radu *Pjesnikinja Lukrecija Bogašinović*,¹² koja Beritić ističe da je pjesnikinja biblijski tekst obogaćivala vlastitim dopunama, mislima i poukama, naglašavajući Božje znanje i mudrost.

Radnja spjeva *Život Jozefa patrijarke* počinje moralno-poučnim uvodom, a potom Josip braći iznosi snove koje je usnuo. S obzirom da je otac najviše volio Josipa, ljubomorna braća ga prodaju trgovcima iz Egipta. U Egiptu Josipa otkupi Putifar, a njegova supruga se zagleda u Josipa i optuži ga da ju je silovao. Josip zbog toga završi u tamnici gdje tumači snove kraljevim slugama, a potom i kralju koji ga postavlja vladarem Egipta. Za vrijeme gladnih godina Josipova braća dolaze u Egipat, on ih prepoznaje i stavlja u tamnicu, a potom ih pušta i traži da dovedu najmlađeg brata. Šimun ostaje u tamnici dok se braća ne vrate. Kad su se braća vratila Josip im je priredio gozbu i obratio im se na židovskom jeziku. Nakon gozbe braća odlaze kući, no Josip odluči Benjamina uzeti za roba jer je ukrao zlatnu čašu. Braća mole Josipa da pusti Benjamina, on priznaje da je njihov brat i da im se neće osvetiti. Na kraju spjeva braća odlaze po oca i govore mu da je Josip živ te i on odlazi put Egipta.

Pjesnikinja biblijsku priču obogaćuje vlastitim mislima, porukama i razmišljanjima. Tako već na početku spjeva imamo interpolirane dvije pouke koje su usko vezane uz radnju priče. Prva pouka je da nijedan čovjek ne može znati Božje planove:

*Nijedan čovjek na ovom svijetu,
ni najmanji jedan dio,
nije podoban za doprijeti
što je višnji Bog odredio. (s. 5–8)¹³*

Druga pouka vezana je uz činjenicu da je život Josipovoj braći vratio ono što su ona učinila njemu:

¹² Nada Beritić, *Pjesnikinja Lukrecija Bogašinović (1710–1784)*, u: Otkrića iz arhiva, Književni krug, Split, 2000, str. 128–147.

¹³ Lukrecija Bogašinović, *Djela*, priredila Lahorka Plejić Poje, Thema i. d., Zadar, 2007, str. 109. Svi navodi iz spjeva bit će doneseni po tom izdanju.

*Tko god družijeh želi štetu
i njih sreće nenavidi,
on nesrećan na ovom svijetu
u svojijem se djelim vidi. (s. 17–20, str. 109)*

Za razliku od biblijskog teksta u spjevu je više monoloških i dijaloških dijelova kojima se problematiziraju određene moralne dvojbe. Pjesnikinja se, primjerice, obrušila na preljubnice:

*Prokleta je svaka od Boga
žena, duše ka je nečiste,
i ne ljubi druga svoga,
nego družijeh ljubiti ište.*

*I u doba kada ona
cijeni sakrit zloću kletu,
tad sramotna i prikorna
ukaže se svemu svijetu. (s. 385–392, str. 118)*

Dunja Fališevac u radu *Žensko i muško pismo u hrvatskoj ranonovovjekovnoj književnosti*¹⁴ ističe da je Lukrecija Bogašinović u djela unijela elemente ženskog rukopisa. Pjesnikinja je u spjev unijela mnogo topline i nježnosti, približavajući likove čitateljima i naglašavajući ljubav između likova, ali isto tako pjesnikinja se obraća ženskoj mladeži interpoliranjem moralno-religioznih pouka. Navedeno nam potvrđuje gore navedeni citat koji kritizira preljubnice i poručuje ženama kakve ne bi trebale biti. Dakle, u spjevu je naglašen moralni aspekt koji bi ondašnjem čitatelju trebao poslužiti kao primjer. Navedeno potvrđuje i Lahorka Plejić Poje koja iznosi da su spjevovi Lukrecije Bogašinović ispriповijedani tako da protumače život osoba koje su toga vrijedne te potaknu da se slijede njihova moralna načela i pomognu čitateljima da se lakše nose sa zavodljivostima ovoga svijeta.¹⁵ Nadalje, Plejić Poje u radu *O ženama, o djeci: marginalije uz čitanje Lukrecije Bogašinović i Pjesnikinja starog Dubrovnika* ubraja Lukreciju Bogašinović u krug dubrovačkih pjesnikinja¹⁶ 18. stoljeća i ističe da su sva njezina djela religiozna, vjersko-poučna i da imaju važnu ulogu u afirmiranju žena u književnosti.¹⁷ Dubrovačke pjesnikinje spominje i Mihovil Kombol te ističe da nijedna

¹⁴ Dunja Fališevac, *Žensko i muško pismo u hrvatskoj ranonovovjekovnoj književnosti*, u: Stari pisci hrvatski i njihove poetike, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2007, str. 319.

¹⁵ Lahorka Plejić Poje, nav. dj., str. 9.

¹⁶ Uz Lukreciju Bogašinović u krug dubrovačkih pjesnikinja 18. stoljeća ubrajaju se: Marija Dimitrović Bettera, Benedikta Gradić i Anica Bošković.

¹⁷ Lahorka Plejić Poje, *O ženama, o djeci: marginalije uz čitanje Lukrecije Bogašinović i Pjesnikinja starog Dubrovnika*, u: Knjige poštujući, knjigama poštovan: zborniku o 70. rođendanu Josipa Bratulića, Zagreb, 2010, str. 395–406.

od njih ne izlazi iz okvira religioznog pjesništva.¹⁸ Kombol iz nepoznatog razloga Lukreciji Bogašinović mijenja ime u Marija Bogašinović-Budmani.

U *Životu Jozefa patrijarke* likovi se prikazuju ranjivima i postaju sličniji običnim ljudima što nije slučaj u biblijskom tekstu. U biblijskom tekstu Josip se opisuje samo na jednom mjestu kao stasit i naočit. S druge strane, u spjevu se više prostora posvećuje Josipovu liku, a on je okarakteriziran osim pripovjedačevim komentarima i svojim govorom i postupcima:

*Blag, ponižan i pravedan,
tako izvrstan u svemu je,
bio bi svijetom vladat vrijedan,
koji razum u njemu je.*

*Od roda je žudioskoga,
kaže slikom plemić da je,
nu uzroka ne znam s koga
teško onom pedepsan je. (s. 897–704, str. 126)*

Nadalje, u spjevu se pojavljuje lik sluga Taneta kojega nema u biblijskom tekstu. On je u spjevu prikazan kao osoba bliska Josipu koja ga upućuje na nepravedne postupke i samim time ima ulogu Josipove savjesti. Primjerice, Taneto moli Josipa da pusti Šimuna da mu Bog ne bi vratio nepravdu koju nanosi:

*Jozefova ljubi tada
toliko se gorko boli,
na koljena prida nj pada
i s groznijem ga suzam moli,*

*veleći mu: »Daj slobodu
sužnju onemu pravednomu.
Ah! njegovu zlu nezgodu
gorko cvilim srcu u momu,*

*jer se strašim da se ne bi
rasrčio u ke doba
suproč tebi kralj od nebi,
er pravedna moriš roba«.* (s. 1233–1244, str. 139–140)

U spjevu je Josipov odnos prema braći grublji nego u biblijskom tekstu. Navedeno potvrđuje i Tanetova molba Josipu da pusti nedužnog brata, ali i način na koji je Josip priopćio braći da je

¹⁸ Mihovil Kombol, *Povijest hrvatske književnosti do narodnog preporoda*, Matica hrvatska, Zagreb, 1961, str. 344.

on njihov brat. U biblijskom tekstu Josip priznaje braći svoj identitet kroz suze i govori im da nisu oni njega poslali u roblje nego je Bog tako odredio. S druge strane, Josip u spjevu ističe činjenicu da su ga braća prodala bez milosti, a sada mu se klanjanju. Sve svoje postupke prema braći do otkrivanja identiteta Josip naziva igrom, što nije slučaj u biblijskom tekstu:

*Ono je dosad igra bila,
ku sam s vami provodio,
od osвете nu ne sila
s kojom bih vas porazio.* (s. 1821–1824, str. 154)

Ipak i u spjevu se naglašava tvrdnja da je čovjek nemoćan pred onim što je Bog odredio:

*Nestavne su ljudske odluke,
kad na svrhu doći cijene,
od Božije tada ruke
skršene su i satrene.* (s. 1801–1804, str. 154)

Dakle, spjev Lukrecije Bogašinović od biblijskog teksta razlikuje se ponajprije formom i duljinom, ali i načinom na koji su prikazani odnosi među likovima, načinom na koji su likovi karakterizirani i umetnutim moralnim poukama.

7. ALEKSANDAR TOMIKOVIĆ: *JOSIP POZNAN OD SVOJE BRAĆE*

Aleksandar Tomiković (1743–1829) slobodno prevodi oratorij Pietra Metastasija (1698–1782) *Giuseppe riconosciuto*. Djelo je tiskano 1791. godine u Divaltovoju tiskari u Osijeku pod naslovom *Josip poznan od svoje braće*. Tomikovićevo djelo jedini je dosad u cijelosti objavljen prijevod nekog Metastasijeva djela na hrvatski jezik.

Od biblijskog teksta Tomikovićeva drama razlikuje se ponajprije formom i duljinom. Biblijski tekst je dulji i iznosi događaje kojih nema u Tomikovićevoj drami, a riječ je o događajima prije Josipove vladavine. Drama je podijeljena na dva čina, pisana je uglavnom dvostruko rimovanim dvanaestercima, ali možemo pronaći i peterce i prozne replike. Na kraju drame tiskano je pet lirskih pjesama: *Isusu križ nosećem, Isusovu drvetu križa, Znoju Isusa krvavom, Stupu Isusa mramornomu, Riči Isusa: Žeđam*.

Radnja drame započinje kada braća dolaze kod Josipa na dvor kupiti hranu. Događaje prije braćina dolaska saznajemo iz dijaloga između Josipa i Taneta, kad Josip slugi objašnjava kako su ga braća prodala. Nakon iznošenja Josipove prošlosti u radnji se pojavljuje i Josipova zaručnica Asenata koja moli Josipa da oslobodi Simeona. Naime, Simeon je završio u tamnici kao jamac da će braća Josipu dovesti najmlađeg brata Benjamina. Nakon povratka braće, Josip im omogućuje da objeduju s njim, a najmlađem bratu u vreću sa žitom podmetne pehar te zbog krađe traži da mu ostane sluga. Josip ipak ne uspijeva suzdržati emocije te priznaje braći tko je i traži od njih da dovedu oca kod njega na dvor. Drama završava moralnom poukom koju iznosi Skupština:

*Skup: Nepametan mora svaki se nazvati
koj' više odzgora Božje neće znati,
veće protivi se njem', al nije srićan
jerbo privari se, nit je mudru sličan.
Tada u opaku, koju drugom plete,
zamku vele jaku, sam on se zaplete,
a međuto prava kripost, tvrda, stavna,
kano palma zdrava uzdiže se slavna.¹⁹*

Na sadržajnoj razini Tomikovićeva drama se od biblijskog teksta razlikuje po tome što se u njoj ne iznosi cijela biblijska priča, a neki su likovi u drami osobito karakterizirani, što u

¹⁹ Milovan Tatarin, *Metastasijev Giuseppe riconosciuto u Slavoniji*, u: *Ljubavi nebeske, ljubavi zemaljske*, Disput, Zagreb, 2007, str. 357. Svi navodi iz drame bit će doneseni po tom izdanju.

Bibliji nije slučaj. Radnja Tomikoviće drame počinje *in medias res*, kada braća dolaze Josipu koji je vladar. Ipak Tomiković kroz dijalog Josipa i Taneta prepričava događaje koji su prethodili središnjoj radnji, a važnu ulogu u iznošenju prethodnih događaja imaju bilješke u kojima se tumače odnosi među likovima, ali i iznose povijesni podaci. Tako Tomiković na početku objašnjava značaj grada Misira:

Misir jest bio poglaviti varoš u Egiptu u kojoj su pribivali kralji u staro vrime. Posli pak kako je Egipat došao pod oblast Aleksandra Velikoga njegovi naslidnici učinili su poglaviti varoš Egipta Aleksandriju. (str. 355)

Cvijeta Pavlović bilješke dijeli u tri skupine.²⁰ Prvoj skupini pripadaju bilješke u kojima Tomiković prepričava prethodni događaj. Tako u jednom dijelu teksta objašnjava tko je Simeon:

Simeon je bio oni koga je Josip ustavio kod sebe kano sužna, dok braća druga dovedu sobom maloga brata Benjamina. (str. 356)

Na drugom mjestu su bilješke u kojima Tomiković iznosi povijesne podatke. Uz važnost grada Misira Tomiković objašnjava i važnost grada Kara. Treću skupinu čini tekst oblikovan kao katehitička i egzegetska pomoć u razumijevanju sadržaja. Tako u jednoj bilješci Tomiković tumači odnos duše i tijela:

Duša i tilo, dvi strane koje čine čovika, imadu među sobom jednu slogu buduć da jedna brez druge dilovati ne može za ovo stanje sadanje čovika (kako govore naravznanci). Duša vidi, čuje, okuša, miriši i tiče po očućenji, a tilo živi, hodi, giba se po duši. Zaradi toga vidimo da oni koji u strahu problidi, a oni koji je u stidu pocrveni u licu. (str. 360)

Iz Tomikovićevih bilježaka možemo iščitati da on računa na određeno predznanje čitatelja i poznavanje biblijske priče. Isto tako Tomiković navođenjem povijesnih činjenica želi istaknuti vjerodostojnost teksta, a tekstom oblikovanim katehitički i egzegetski želi poučiti čitatelja. Ennio Stipčević također se osvrnuo na bilješke koje se nalaze u Tomikovićevoj drami.²¹ Naime, on ističe da su bilješke, kojih je u samom tekstu čak devet, jasan znak da je

²⁰ Cvijeta Pavlović, *Metastasio i Tomiković između sjećanja i zaborava*, u: Dani Hvarškoga kazališta 37: pamćenje, sjećanje, zaborav u hrvatskoj književnosti i kazalištu, ur. Boris Senker, Dubravko Jelčić, Milan Moguš, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Književni krug, Zagreb – Split, 2011, str. 119.

²¹ Ennio Stipčević, *Tomiković, Metastasio: uz početke hrvatske libretistike*, u: Krlježini dani u Osijeku 2002.: žanrovi u hrvatskoj dramskoj književnosti i struke u hrvatskom kazalištu, priredio Branko Hećimović, Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Odsjek za povijest hrvatskog kazališta – Zagreb, Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku, Pedagoški fakultet, Osijek, Zagreb – Osijek, 2003, str. 72.

Tomikovićeva drama bila namijenjena ne samo duhovnicima već i široj čitalačkoj publici. Bilješke su bile namijenjene čitateljima, a ne glumcima ili redateljima te je to jasan pokazatelj da je drama prvotno pisana za čitanje, a ne za scensko uprizorenje. Navedenoj tvrdnji ide u prilog i tekst koji se nalazi na naslovnici Tomikovićeve drame: *Josip poznat od svoje braće izpivan od o. Aleksandra Tomikovića, franciskana Države S. Ivana Kapistrana, prikazan štiocem za duhovnu zabavu godine 1791. miseca lipnja.*

Tomikovićeva se drama od biblijskog teksta razlikuje i po načinu na koji su oblikovani neki od likova. Posebno je naglašen odnos Josipa i sluga Taneta, a ističe se i Josipova supruga Asenata koja se u biblijskom tekstu samo spominje. Milovan Tatarin naglašava da Tomiković Asenati dodjeljuje važnu ulogu te da ona ima ulogu Josipove savjesti.²² Navedeno je uočljivo u trenutku kad Asenata moli Josipa da oslobodi Simeona jer smatra da je nedužan. Ona je, naime, posumnjala u ispravnost Josipove odluke te ga navodi da preispita koliko je njegov postupak moralan:

*Asen.: Dali po onomu što zdvora diluješ
vidi se svakomu da ga ne miluješ.*

*Jos.: Bre, nemoj ti tako brzo odsuđivat
kada ne znaš kako valja uređivat.
Oh, koliko puta mi lasno sudimo
i hodimo s puta, jerbo nas ljubimo,
zarad toga stvarma minjamo imena,
velimo med nama: nisu izpravljena.
A koja su prava i u sebi zdrava
da jesu neprava i k tomu nezdrava.
Zato bi hotio da brzo ne sudiš
i sasvim želio da nikad ne bludiš,
jer se dost put vidi da što je nemilost
posli toga slidi da se veli milost.
I znaj da j' ovako: nemilost ne kara,
više puta pako milostivost kara.*

*Asen.: Ako nejmaš volje da se Simun pusti,
izpitaj ga bolje da svaka izusti. (str. 359)*

Uz Asenatu, ulogu Josipove savjesti ima i sluga Taneto s kojim Josip ima prijateljski odnos. Taneto Josipu izravno govori da ne postupa ispravno:

²² Milovan Tatarin, nav. dj., str. 348.

*Tan.: Gospodine, kako stajao bi mirno
kada dilo svako u teb' nije smirno.
U času jednomu vidim te ljubezna,
a opet drugomu srdita i mrzna,
sad se ukazuješ vesel i milostiv,
sad se opet psuješ, sad si prižalostiv,
sad sinove ljubiš Jakoba staroga,
sad se na nji' stužiš ne gledeć nikoga.
Na svoju trpezu zoveš svekolike,
činiš pod uvezu zaside tolike,
od sviju mlađega vele razlučuješ,
samoga njega srčano miluješ,
pak sam on – dopusti – hoćeš da kriv bude,
ja ovo izusti, ne znam tvoje sude. (str. 366)*

Ono po čemu se Tomikovićeve drama razlikuje od biblijskog teksta jest i naglašena osjećajnost koja je najvidljivija u prikazu Josipova lika i njegove dvojbe između bratske ljubavi i želje za osvetom. Josip u monološkim dionicama često iznosi svoje osjećaje:

*Jos.: Sinko. (Ah, koliko ćutim uzigranje,
srca mog veliko nutarnje gibanje!) (Sam.)
Neka nebo sada brigu o teb' ima
i neka te vlada u dnevima svima,
i uvik... i uvik...
(Ne mogu se držat više ovdje š njima
jer suze uzdržat ne mogu kad k njima
dođem i govorim. Idem kudgod hodat
da ne progovorim i dadem se poznat.) (Sam.) (str. 346)*

U brojnim monološkim dionicama Josip ističe kako se suzdržava od suza, čime se dodatno pojačava njegova unutarnja borba te je prikazan kao stvarna osoba, zbog čega postaje blizak čitateljima. I po tome se Tomikovićeve Josip razlikuje od biblijskoga Josipa.

8. GRGA ČEVAPOVIĆ: *JOSIP, SIN JAKOBA PATRIJARKE*

Drama *Josip, sin Jakoba patrijarke* Grge Čevapovića (1786–1830) tiskana je 1820. godine u Budimu, a prvi put izvedena 1819. godine u Vukovaru kada je đakovački i srijemski biskup Emerik Karlo Raffay posjetio Vukovar. Nikola Batušić iznosi pojedinosti o Čevapovićevoj drami, koje pronalazi u *Kronici franjevačkog samostana* u Vukovaru.²³ Naime, Batušić navodi da je drama prvi put izvedena 18. srpnja 1819. godine, a druga je izvedba bila 19. srpnja iste godine u samostanskoj dvorani. Premijera drame bila je u nedjelju u 17 sati, a idući dan je bila repriza jer svi nisu mogli vidjeti prvu izvedbu. Nadalje, 22. srpnja 1819. drama je ponovno izvedena pod vedrim nebom, a publiku su činili roditelji glumaca i građani. U prve dvije izvedbe publiku su činili ugledni gosti, uključujući i biskupa Raffaya. Četvrta izvedba bila je 10. kolovoza 1820. godine i tu su učenici izveli V., VI. i VII. čin, a 12. kolovoza iste godine slijedi nastavak, u kojemu učenici izvode VIII., IX. i X. čin. Za zadnje dvije izvedbe poznato je da su djeca bila odjevena prema istočnjačkom načinu odijevanja, a od glumaca se istaknuo Vaso Dimitrijević koji je glumio Josipa.

Drama je pretežno pisana desetercem, a uz njega imamo i druge stihove i glazbene umetke. Drama *Josip, sin Jakoba patrijarke* od biblijskog teksta razlikuje se ponajprije formom. Na početku djela nalazi se Uvod. U Uvodu ilirske vile Dalmatinka i Srimka progovaraju o domorodnom stanju i najavljuju prikazanje igre o Josipu Egipatskom. Nakon Uvoda slijedi Pridgovor u kojemu Čevapović iznosi sadržaj drame. Uočljivo je da on redom nabraja biblijske događaje i opisuje ih s mnogo detalja te drama što se sadržajnog dijela tiče ne odstupa od biblijskog teksta. Nakon Pridgovora slijede Ulazi, njih deset. Za svaki Ulaz karakteristično je da na početku ima kratak prozni ulomak u kojemu se iznosi sažetak toga Ulaza, a nakon toga slijedi notni zapis. Naime, notni zapisi ne nalaze se samo u početnom dijelu Ulaza već ih ima i na drugim mjestima, a sveukupno ih je u dramu 23.

Polazeći od notnih zapisa i uloge glazbe, koja u strukturi djela ima važnu ulogu, Pavao Pavličić dramu *Josip, sin Jakoba patrijarke* svrstava u žanr školske drame koja nije strogo kodificirana.²⁴ Pavličić ističe da je temeljna zadaća školske drame zapravo didaktična. Dakle, školska drama je poučna za publiku i pokazuje što su đaci tijekom školske godine naučili.

²³ Nikola Batušić, *Dramska struktura Čevapovićeve Josipa, sina Jakoba Patrijarke*, u: Narav od fortune, August Cesarec, Matica hrvatska, Zagreb, 1991, str. 225.

²⁴ Pavao Pavličić, *Stih i strofa u Čevapovićeve Josipu, sinu Jakoba patrijarke*, u: Hrvatski dramski stih, Književni krug, Split, 2000, str. 88.

Također, i Batušić navodi da Čevapovićeva drama ima obilježja školske drame u kojoj su vidljivi utjecaji isusovačke drame.²⁵ Tako u Čevapovićevoj drami možemo uočiti velik broj likova, dramsku radnju koja prati biblijski predložak, tipičnu baroknu scensku sliku s alegorijskim prizorima i pastoralnim elementima te glazbene umetke. Dramu su izvodili učenici čiji popis imamo na njezinu početku. Josipa je igrao Vaso Dimitrijević, Rubena Stipo Benšić, Judu Franjo Hegedušević, Gada Jerko Andrić itd. Ženske likove su igrale žene, što nije uobičajeno u ono doba, pa su tako Priložnice glumile Mara Vorigić i Mara Otroković, a Asenatu Franjica Lović. Batušić navodi da je Čevapović, stremeći prema realitetu scenskog zbivanja, na pozornicu uveo ženske likove i time je postao prvi hrvatski redatelj koji je na javnu pozornicu doveo glumicu.²⁶

Čevapović je želio poučiti gledatelje o podrijetlu i prostiranju našeg naroda i našeg stiha. O tome detaljnije govori Pavličić i navodi da se Čevapović izborom stiha zalaže za silabički stih nasuprot kvantitativnom, jer smatra da silabički stih ima potvrdu u tradiciji i naravi jezika, a kvantitativni nema.²⁷ Dok je biblijski tekst pisan u proznom obliku, Čevapovićeva drama uz prozne i glazbene umetke sadrži različite vrste stihova. Uz najzastupljeniji deseterac, u drami možemo pronaći i peterac, sedmerac, osmerac, deveterac, jedanaesterac i trinaesterac. Uz raznolikost stihova Čevapović u dramu unosi i raznolikost strofa (katren, safička strofa, sestina).

Iako drama slijedi radnju biblijskog teksta Čevapović ipak uvodi likove kojih nema u *Bibliji*, a to su Priložnice i vile Dalmatinka i Srimka. Vile na početku drame progovaraju o stanju u jeziku:

*Tako jest, ljubo, al se tom ne čudi
niti naš jezik di ćeš vrime gubi,
jer se sad neki stide progovorit
ilirskim glasom.*

*Prikaza igre Josipa egiptskog
kazat će narav jezika illirskog
ako zemljaci prostoću obljube²⁸*

²⁵ Nikola Batušić, nav. dj., str. 234.

²⁶ Nikola Batušić, nav. dj., str. 232.

²⁷ Pavao Pavličić, nav. dj., str. 79.

²⁸ Grgur Čevapović, *Josip, sin Jakoba patrijarke* (pretisak), za tisak pripremio Josip Bratulić, Otvoreno sveučilište, Zagreb, 1992, str. 13. Svi navodi iz drame bit će doneseni po tom izdanju.

U drami je prisutan utjecaj narodne tradicije:

*Dragi Bože, na svemu ti fala
jer desnica tvoja to je dala. (str. 54)*

*Jer od žena potvrđuju to se:
dugu kosu, kratku pamet nose. (str. 100)*

Iz navedenog citata možemo uočiti i kakva je uloga žene u Čevapovićevoj drami te da su one prikazane kao spol koji se samo kiti i čije se mišljenje ne uvažava. Da se Čevapović dramom želi približiti narodu potvrđuje način na koji je oblikovao Josipa. Na početku drame Josip je vrlo blizak s Jakovom jer ga Jakov naziva *Joso*, a faraon *Jozo*, *virni namistniče*, dok ga, s druge strane, braća nazivaju pogrđnim imenima kao što su *balavac*, *skot*, *licumirac*:

*Što si sada ti, balavče, snio,
pak si kazat nami grdno smio?
Ti ćeš, dakle, dite kraljevati? (str. 28)*

I dok na početku drame braća Josipa nazivaju pogrđnim imenima, kako se situacija mijenja, mijenja se i odnos braće prema Josipu:

*Viruj, starče, tvoj sin Joso živi,
kog prodanja mi smo bili krivi,
u Egiptu za kraljem je prvi,
baš Josica bratac naše krvi. (str. 107)*

U biblijskom tekstu ne koriste se različiti nazivi za Josipa, tek na početku biblijskog teksta braća Josipa pogrđno nazivaju *sanjar*. Čevapović detaljnije opisuje odnose među likovima, pri čemu se ističe se Ruben koji nagovara braću da ne ubiju Josipa:

*Jao mene vrlo žalosnoga,
eto suza, braćo, baš do Boga!
Gdje, gdje mladi bratac, Josip dite?
Ah, razderat ću moje bile svite!
Kud ja sada ići bez njeg smijem?
Što ću reći ocu? Ne umijem.
Ako rekнем da je Joso mrtav,
pitat će me: »Nije osto krvav?«
Ako kažem da je sužanj posto,
reći će mi: »po kom je tog dosto?« (str. 50–51)*

Ruben je slično prikazan i u biblijskom tekstu kada nagovara braću da ne ubiju Josipa i time mu spašava život.

Čevapović slijedi biblijski tekst, no postoje i neka odstupanja, a ona se očituju u bolje opisanim odnosima među likovima, naglašenijoj ljubomori braće prema Josipu, elementima narodne tradicije, umetnutim glazbenima dijelovima i plačevima. U Čevapovićevoj drami ne spominju se Josipovi sinovi Manaše i Efrajim. Nadalje, Čevapović u sedmom Ulazu imenuje svakog od braće pojedinačno i opisuje ga čega nemamo u biblijskom tekstu. Drama završava Josipovom smrću baš kao i biblijski tekst, ali Čevapovićev Josip na samrti upućuje na sedam kreposti, a u biblijskom tekstu se navodi da je Josip umro u 110. godini, da je balzamiran i sahranjen u Egiptu.

9. SLIČNOSTI I RAZLIKE PRIČE O JOSIPU U DJELIMA HRVATSKIH PISACA

Sve verzije priče o Josipu slične su po tome što ne odstupaju od biblijske priče. Dakle, opisuju sudbinu Jakovljeva i Rahelina sina koji zbog braćine ljubomore postaje rob, a potom, zahvaljujući mudrosti, dolazi do prijestolja. Iako Josip dobiva priliku osvetiti se braći, on to ne čini već im oprašta. U svim verzijama radnja započinje baš kao i u biblijskom predlošku osim u Tomikovićevoj drami *Josip poznat od svoje braće*. Naime, kod Tomikovića radnja započinje nakon što Josip postaje vladar, a o prethodnim događajima saznajemo kroz razgovor Josipa i Taneta.

U biblijskoj priči imamo šest snova, dva sna je Josip usnuo. Prvo je usnuo da su mu se poklonili snopovi, a potom da mu se poklonilo Sunce, mjesec i jedanaest zvijezda što predstavlja oca, majku i braću. Nadalje, Josip tumači snove peharniku i pekaru u tamnici. Peharnik je sanjao lozov trs na kojemu su bile tri mladice koje je iscijedio u faraonov pehar. Pekar je sanjao da su mu na glavi tri košare peciva iz kojih jedu ptice. Josip je protumačio njihove snove te je predvidio da će faraon za tri dana osloboditi peharnika i vratiti ga na stari posao, ali i da će pekar biti obješen za tri dana. Potom imamo dva faraonova sna. Prvi san je prikazivao sedam debelih i lijepih krava i sedam mršavih i ružnih krava koje su progutale lijepe i debele krave. Drugi je faraonov san sličan, a to su sedam punih i jedrih klasova žita koji su izrasli na jednoj stabljici i sedam šturih i opaljenih klasova koji su pojeli jedre i pune klasove. Josip je protumačio njegove snove te je predvidio da dolazi sedam plodnih godina, a potom sedam sušnih godina.

U apokrifima iz *Oksfordskog zbornika* i *Libra od mnogijeh razloga* ne pojavljuju se dva Josipova sna. Naime, u oba teksta spominju se snovi zatvorenika u tamnici i faraonovi snovi. U drami *Kako bratja prodaše Jozefa* Mavra Vetranovića i anonimnom prikazanju *Skazanje od Osiba, sina Jakova patrijarke* pojavljuje se svih šest snova baš kao i u biblijskom predlošku. Lukrecija Bogašinić u spjevu *Život Jozefa patrijarke* također nabroja svih šest snova po uzoru na biblijski predložak. Ipak ono po čemu se razlikuju snovi kod pjesnikinje Bogašinić u odnosu na ostale priče o Josipu jest način na koji otac reagira na Josipove snove:

*Zatijem drugi san je snio
koj' prid čajkom povijedaše:
sunce i mjesec da je vidio
gdje se njemu poklanjaše,*

*i jedanes zvijezda okolo
prid nogami bi vidio.
Pokara ga čajko oholo,
jer je ti san razumio,*

*veleć: »Jeda ja i mati
i ostala braća tvoja
tebi će se poklanjati,
toga viku ne dostoja.«*

*Kô pokaran bješe bio
svoga od čajka ljubjenoga,
tako unaprijed nije smio
spomenuti sna nijednoga. (s. 93–108, str. 111)*

Tomiković u drami *Josip poznan od svoje braće* također spominje svih šest snova iz biblijske priče, ali drugačijim redosljedom. Prva dva Josipova sna spominje samo u bilješci kao uzrok braćine ljubomore. Nadalje, kraljeve snove spominje Taneto kada prepričava Josipovu životnu priču, a snovi zatvorenika iznose se na kraju drame kada Josip braći govori kako je došao do prijestolja. U Čevapovićevoj drami *Josip, sin Jakoba patrijarke* snovi se spominju istim redosljedom kao u biblijskoj priči, i to dvaput. Prvo se navode u Pridgovoru, u kojemu se iznosi sadržaj drame, a potom u tekstu drame.

Nadalje, u sve priče o Josipu interpoliran je motiv braćine ljubomore koji ujedno i pokreće radnju. U priči iz *Oksfordskog zbornika* i *Libru od mnogijeh razloga* sveznajući pripovjedač pripovijeda u kratkim crtama kako su braća ljubomorna na Josipa. Vetranović motiv ljubomore detaljnije razrađuje nego priče iz *Oksfordskog zbornika* i *Libra od mnogijeh razloga* te kroz razgovor među braćom iskazuje njihovu ljubomoru:

*Drugi brat govori:
Pomno ga ubiti! molim vas za svu moć,
ter ćemo viditi što mu će san pomoć;
neka se rastavi s glavome u taj čas,
prie neg nas postavi pod svoju tužnu vlas.
A svi što velite, sada svak govori,
ki mu smrt želite da ga prie umori. (s. 213–218, str. 249)*

U anonimnom prikazanju *Skazanje od Osiba, sina Jakova patrijarke* braća također iskazuju ljubomoru, a ona se najbolje može iščitati u navedenom citatu:

DAN.
O bratjo ma vi starija,
ki ste mene razumnija,
meni se tot vidi tako,
ne pustmo ga mi nikako,
htijmo ga mi pokarati,
od bludna sna dat mu znati,
inako, znaj, zginut ćemo,
za to ovo stvorit ćemo:
jere otac ljubi néga
već ner svih nas vrhu svega,
kako sami to vidimo,
za to néga pogubimo... (str. 319)

Dan izravno govori da moraju ubiti Josipa jer ga otac više voli, uz to braća Levi i Iskar planiraju Josipovo ubojstvo, čime se također naglašava kolika je njihova ljubomora. U spjevu *Život Jozefa patrijarke* Lukrecije Bogašinović također možemo uočiti motiv ljubomore koji uzrokuje očeva naglašena ljubav prema Josipu:

Svak za čudo njega gleda,
odviše ga ljubi ćajko,
glasovito pripovijeda
njegovo se djelo svako. (s. 113–116, str. 111)

Aleksandar Tomiković u dijalogu između Josipa i Taneta ističe da su braća bila ljubomora na Josipa. U Čevapovićevoj drami motiv ljubomore vrlo je izražen:

Gad:
Istina je, Bog nam dobro dade,
al virujte moj struk i to znade,
da je Josip, naš mlađani bratac,
kod staroga oca grdni lažac,
jer ga otac sasma vrlo ljubi
i za njime dušu svoju gubi.
Zašto Jakob redom nas ne grli,
zar mi nismo sinci njemu vrli?
Ljubav prava na dobu ne gleda;
pravo rodstvo slađe je od meda. (str. 24)

U svim verzijama priče o Josipu pojavljuje se lik Putifarke. U apokrifu iz *Oksfordskog zbornika* Putifarka se uspoređuje sa zmijom i zvijeri, a opsjednutost Josipom pokazuje time što mu govori da će ubiti muža ako Josip pristane biti s njom. Ono po čemu se lik Putifarke iz *Oksfordskog zbornika* razlikuje u odnosu na ostale verzije jest to što Putifarka ipak priznaje faraonu svoj grijeh i Josipovu nevinost. Nadalje, u tekstu iz *Libra od mnozijek razloga* Putifarka, baš kao i u ostalim tekstovima, optužuje Josipa za silovanje, zbog čega završava u tamnici. Vetranović mnogo detaljnije, u odnosu na prethodne dvije priče, opisuje Putifarkinu želju za Josipom:

*O vierni moj sluga, gizdavi i liepi,
žalos mi i tuga srdačce koriepi,
u živoj žeravi ljubeno ter gorim
za tvojom ljubavi, pravo ti govorim!
ter javi i speći ne mogu imat goj
ni meni želeći ljubiti obraz tvoj. (s. 827–832, str. 267)*

Možemo uočiti da Vetranović pri opisu Putifarkina zanosa Josipom koristi petrarkističke motive (srce, ljubav, poljubac). Lukrecija Bogašinović u spjevu *Život Jozefa patrijarke* kroz lik Putifarke daje pouku svim ženama kakve ne bi trebale biti:

*Prokleta je svaka od Boga
žena, duše ka je nečiste,
i ne ljubi druga svoga,
nego družijeh ljubiti ište. (s. 385–388, str. 118)*

Tomiković Putifarku samo spominje nazivajući ju *Egipatkinjom* i predstavlja je negativnim atributima:

*Egipatkinja jedna pohudna, nesramna,
žitka, neuredna i imena tamna... (str. 357)*

U Čevapovićevoj drami Putifarka se nudi Josipu, i baš kao i u ostalim pričama, a nakon što ju Josip odbije, optužuje ga za silovanje.

Predloške po načinu na koji su napisani možemo podijeliti na one pisane prozom i stihom. Prozom je pisano *Čtenje prekrasnoga muža i s(ve)ta č(lově)ka Osipa* iz *Oksfordskog zbornika* i *Čtenje prikrasnoga Jozefa* iz *Libra od mnozijek razloga*. Za oba djela karakteristično je to da su u njih interpolirani umetci koje ne možemo pronaći u ostalim predlošcima, izuzevši

dramu Mavra Vetranovića *Kako bratja prodaše Jozefa*, u kojoj se pojavljuje motiv Josipova plača na Rahelinu grobu. Uz motiv Josipova plača na majčinu grobu u apokrifima iz *Oksfordskog zbornika* i *Libra od mnogijeh razloga* imamo i motiv čaranja. U oba teksta izostavljen je prvi san u kojemu Josip sanja da su se braćini snopovi žita poklonili njegovu snopu i da su mu se poklonili Sunce, mjesec i jedanaest zvijezda. U oba teksta pojavljuju se samo glavni likovi te se uz Josipa, braću, Jakoba, Putifare i trgovce ne pojavljuju drugi likovi na koje nailazimo u ostalim predlošcima. Također, vrijeme radnje u oba apokrifa nije naznačeno kao u ostalim predlošcima, nema navedenih godina i naziva mjesta. Apokrifi iz *Oksfordskog zbornika* i *Libra od mnogijeh razloga* razlikuju se od ostalih verzija i po tome što završavaju kršćanskim zazivom *amen*.

Stihom je napisana drama *Kako bratja prodaše Jozefa* Mavra Vetranovića, anonimno prikazanje *Skazanje od Osiba, sina Jakova patrijarke*, spjev *Život Jozefa patrijarke* Lukrecije Bogašinović, drame *Josip poznan od svoje braće* Aleksandra Tomikovića i *Josip, sin Jakoba patrijarke* Grge Čevapovića.

Vetranovićeva drama razlikuje se po tome što autor u nju interpolira elemente svakodnevice te saznajemo ponešto o hrani, običajima i slično. Anonimno prikazanje *Skazanje od Osiba, sina Jakova patrijarke* razlikuje se od ostalih tekstova jer započinje prologom Angela, a i završava govorom Angela:

ANGEL.
I vi, koji ste ovde bili
dila Osiba i vidili,
bog van račil milost dati,
u veseļu vazda stati,
ter van prosti vaše grihe
i udili rajске dike,
na sen svitu dobro imanje,
a na onom rajsko stanje. (str. 341)

Nadalje, u anonimnom prikazanju imenuju se trgovci kojima braća prodaju Josipa. Saznajemo da se zovu Albor i Stokifario. U ostalim se tekstovima trgovci ne imenuju. Ono po čemu se spjev Lukrecije Bogašinović razlikuje od ostalih predložaka jest isticanje moralnih problema, naglašene moralne sentencije i elementi ženskog rukopisa. Pjesnikinja opisuje odnose unutar obitelji, kritizira preljubnice, a likove približava čitateljima prikazujući njihovu emocionalnu stranu. Tako se već na početku spjeva naglašava da onaj tko drugome želi nesreću sâm u nju

upada, potom se kroz lik Putifarke kritiziraju žene preljubnice, a kroz Josipov lik ističe se da Bog nikad ne napušta one koji vjeruju u njega:

*Nu Bog višnji, koji vlada
onijeh ki ga vjerno dvore,
neće pustit on nikada
da se satru i umore. (s.617–620, str. 124)*

Uz naglašeni moralni aspekt, u spjevu se odnos Josipa prema braći prikazuje drugačije nego u ostalim verzijama. Naime, nakon što braća dođu kod njega po hranu, Josip se s njima poigrava:

*Ono je dosad igra bila,
ku sam s vami provodio,
od osvete nu ne sila
s kojom bih vas porazio. (str. 154)*

Tomikovićev *Josip poznat od svoje braće* podijeljen je u dva dijela; prvi dio ima sedam prizora, a drugi dio tri prizora. U drama je Tomiković interpolirao pet pjesama. Prikaz likova i odnos među njima također je različit u odnosu na druge verzije jer Tomiković predočava unutarnje stanje likova:

*Jos.: (Oh, Bože! Već mi se srce nut raspada,
i evo... suza pada.) (Sam, okrenuviši od njih lice.) (str. 372)*

Uz navedeno, u Tomikovićevoj dramu posebno se ističu dva lika, Taneto i Asenata. I dok kroz Tanetove i Josipove dijaloge saznajemo priču u cijelosti, Asenata pokušava natjerati Josipa da promisli o svojim postupcima:

*Asen.: Hotila b' da slidiš Gospodina raja
koji, kako vidiš, rani sve do kraja,
kišu čini livat svrh polja svakoga
i sunašce sivat svrh zla i dobroga.*

*Jos.: Sa svim tim tko hoće imat njegva dara
da ne čini zloće ljubi ga i kara.*

*Asen.: Da li po onomu što zdvora diluješ
vidi se svakomu da ga ne miluješ. (str. 359)*

Čevapovićeva drama *Josip, sin Jakoba patrijarke* razlikuje se po tome što je najdulja i sadržajno najopširnija. Navedena drama je jedino djelo koje na početku ima popis glumaca koji su je izveli. Nakon popisa glumaca slijedi Uvod pa Pridgovor i deset Ulaza. Čevapović, baš kao i Tomiković, u dramu unosi glazbene umetke. Također, baš kao Tomikovićeva, i Čevapovićeva drama sadrži bilješke koje upoznaju čitatelja s nekim povijesnim podacima. Čevapovićeva drama se od ostalih tekstova razlikuje po tome što sadrži opsežne didaskalije, a vrlo česti su i skupni govori. Nadalje, Čevapovića drama uz šest snova koji se nalaze u većini predložaka uvodi još jedan san, a to je onaj Jakobljev u kojemu sanja Josipa:

Jakob:

*Jaki Bože, na svemu ti fala,
kakva u snu biše ovo šala?
Bala, Zelfa, priložnice moje,
dozovite amo kćeri svoje,
jer ja u snu vidi mog Josipa,
kadno slavić piva ptica lipa,
on glas kadšto uzvisi i zveči,
opet spusti i kano zaječi:
fi, fi, fiče kano ptica ljuta,
ćok, ćok, ćokće po trideset puta. (str. 53)*

Nakon što se očituje braći tko je, Josip svakog brata imenuje pojedinačno i govori mu što misli o njemu. U ostalim tekstovima ne opisuje se Josipova smrt, ali Čevapović nam i to dočarava:

2.

*Zar srdašce misliš umorit
il Josicu milog oborit,
s tim Asenet gorko ucvilit,
snašu nevoljnu?*

3.

*Ah, nebesa, molim, gledajte,
mom srdašcu umrt ne dajte,
jer Josice ako nestane
što ću udovna?! (str. 136)*

Josip na samrti iznosi cijelu životnu priču. Čevapović dramu završava Josipovom smrću i motivom sedam vrlina i po tome se također razlikuje od ostalih priča.

Dakle, sve verzije o Josipu slične su po tome što slijede biblijsku priču, govore o Josipovu tumačenju snova, obrađuju motiv ljubomore, progovaraju o Putifarki, poručuju da dobrota uvijek pobjeđuje. Ono po čemu se priče razlikuju jest forma u kojoj su napisane te iz toga proizlaze i neke druge razlike na sadržajnoj i stilskoj razini.

10. ZAKLJUČAK

Priča o Josipu poslužila je kao nadahnuće mnogim hrvatskim piscima te je prepisana u *Oksfordski zbornik* i *Libro od mnozijek razloga*, anonimni pisac ju je obradio pod naslovom *Skazanje od Osiba, sina Jakova patrijarke*, obradili su ju Mavro Vetranović, Lukrecija Bogašinović, Aleksandar Tomiković i Grga Čevapović. Priča je obrađivana u različitim žanrovima: apokrif, drama, spjev.

Na tematskoj i motivskoj razini svi predlošci vjerno slijede biblijsku priču. Tako se u svim tekstovima javlja motiv snova, ljubomore i lik Putifarke kao žene preljubnice. Kroz sve priče provlači se pouka da dobrota uvijek pobjeđuje zlo te da Josipova braća nisu mogla umaknuti sudbini koja im je vratila sve ono što su učinili Josipu.

Razlike između priča o Josipu uočljive su na strukturnoj razini. Apokrifi iz *Oksfordskog zbornika* i *Libra od mnozijek razloga* pisani su prozom, ostala djela pisana su stihom. U tekstove pisane prozom interpolirani su apokrifni umetci. Vetranović u dramu unosi elemente svakodnevice koji pridonose vedrijem raspoloženju. *Skazanje od Osiba, sina Jakova patrijarke* jedino započinje prologom Angela. Lukrecija Bogašinović u spjevu *Život Jozefa patrijarke* unosi elemente ženskog rukopisa, čineći biblijsku priču prisnijom i bližom ondašnjem čitatelju. U spjevu se tematiziraju unutarobiteljski odnosi, biblijski likovi su prikazani kao ranjiva bića i istaknuta je njihova emocionalnost, interpolirane moralno-religiozne pouke na nekim mjestima upućene su ponajprije ženskoj mladeži. Aleksandar Tomiković dramu *Josip poznan od svoje braće* dijeli na prizore, a naglašava Josipovu unutarnju borbu. Grga Čevapović dramu *Josip, sin Jakoba patrijarke* dijeli na deset Ulaza, opskrbljuje ju opsežnim didaskalijama i glazbenim umetcima. To je jedina obradba priče o Josipu za koju znamo da je izvedena.

11. LITERATURA

Primarna literatura

1. *Biblija*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1996.
2. Josip Bratulić, *Apokrif o prekrasnom Josipu u hrvatskoj književnosti*, Radovi Staroslavenskog instituta, 7, Zagreb, 1972, str. 31–122.
3. Lukrecija Bogašinović, *Djela*, priredila Lahorka Plejić Poje, Thema i. d., Zadar, 2007.
4. *Crkvena prikazanja starohrvatska XVI. i XVII. vijeka*, priredio Matija Valjavac, Stari pisci hrvatski, knjiga XX, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1893.
5. Grgur Čevapović, *Josip, sin Jakoba patrijarke* (pretisak), za tisak pripremio Josip Bratulić, Otvoreno sveučilište, Zagreb, 1992.
6. *Libro od mnozijek razloga: dubrovački ćirilski zbornik od g. 1520*, Zbornik za istoriju, jezik i književnost srpskog naroda, knjiga XV, izdao Milan Rešetar, Sr. Karlovci, 1926.
7. Milovan Tatarin, *Metastasijev Giuseppe riconosciuto u Slavoniji*, u: *Ljubavi nebeske, ljubavi zemaljske*, Disput, Zagreb, 2007, str. 347–380.
8. Mavro Vetranović, *Kako bratja prodaše Jozefa*, Građa za povijest književnosti hrvatske, VII, Zagreb, 1912, str. 238–304.

Sekundarna literatura

1. Nikola Batušić, *Dramska struktura Čevapovićeva Josipa, sina Jakoba Patrijarke*, u: *Narav od fortune: August Cesarec*, Matica hrvatska, Zagreb, 1991, str. 225–241.
2. Nada Beritić, *Pjesnikinja Lukrecija Bogašinović (1710–1784)*, u: *Otkrića iz arhiva*, Književni krug, Split, 2000, str. 128–147.
3. Stipe Botica, *Biblija i hrvatska kulturna tradicija*, Vlastita naklada, Zagreb, 1995.
4. Antun Djamić, *Dva problema iz stare hrvatske književnosti*, Građa za povijest književnosti hrvatske, XVIII, Zagreb, 1950, str. 145–173.
5. Dunja Fališevac, *Žensko i muško pismo u hrvatskoj ranonovovjekovnoj književnosti*, u: *Stari pisci hrvatski i njihove poetike*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2007, str. 301–325.
6. Marin Franičević, Franjo Švelec, Rafo Bogišić, *Povijest hrvatske književnosti: od renesanse do prosvjetiteljstva*, knj. 3, Liber, Mladost, Zagreb, 1974.

7. Mihovil Kombol, *Povijest hrvatske književnosti do narodnog preporoda*, Matica hrvatska, Zagreb, 1961.
8. Antun Pavešković, *Mavro Vetranović*, Ex libris, Zagreb, 2012.
9. Pavao Pavličić, *Stih i strofa u Ćevapovićevu Josipu, sinu Jakoba patrijarke*, u: Hrvatski dramski stih, Književni krug, Split, 2000, str. 69–93.
10. Cvijeta Pavlović, *Metastasio i Tomiković između sjećanja i zaborava*, u: Dani Hvarškoga kazališta 37: pamćenje, sjećanje, zaborav u hrvatskoj književnosti i kazalištu, ur. Boris Senker, Dubravko Jelčić, Milan Moguš, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Književni krug, Zagreb – Split, 2011, str. 108–131.
11. Lahorka Plejić Poje, *O ženama, o djeci: marginalije uz čitanje Lukrecije Bogašinović i Pjesnikinja starog Dubrovnika*, u: Knjige poštujući, knjigama poštovan: zborniku o 70. rođendanu Josipa Bratulića, Zagreb, 2010, str. 395–406.
12. Ennio Stipčević, *Tomiković, Metastasio: uz početke hrvatske libretistike*, u: Krležini dani u Osijeku 2002.: žanrovi u hrvatskoj dramskoj književnosti i struke u hrvatskom kazalištu, priredio Branko Hećimović, Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Odsjek za povijest hrvatskog kazališta – Zagreb, Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku, Pedagoški fakultet, Osijek, Zagreb – Osijek, 2003, str. 68–74.
13. Franjo Švelec, *Vetranovićeva prikazanja i srednjovjekovna tradicija*, u: Srednjovjekovna i folklorna drama i kazalište, Književni krug, Split, 1985, str. 293–312.

12. PRILOG

POVIJEST JOSIPA I NJEGOVE BRAĆE

Josip prodan u Egipat

37 A Jakov se bijaše nastanio u zemlji gdje je njegov otac boravio kao pridošlica – u zemlji kanaanskoj.

² Evo nasljedstva Jakovljeva. Kao mladić, u dobi od sedamnaest godina, Josip je čuvao stada sa svojom braćom, sinovima Bilhe i Zilpe, koje bijahu žene njegova oca. Josip je ocu svome donosio zle glasove o njima.

³ Izrael je volio Josipa više nego ijednoga svoga sina, jer je bio dijete njegove staračke dobi, i on mu napravi kićenu haljinu.⁴ Kako njegova braća opaze da ga njihov otac voli više od svih drugih svojih sinova, zamrže ga toliko da mu nisu mogli ni prijaznu riječ progovoriti.

⁵ Jednom Josip usni san, i kaza ga svojoj braći, a oni ga zbog toga još više zamrže.⁶ »Poslušajte – reče im – san što sam ga usnio!⁷ Pomislite! Vezali smo nasred polja snopove, kadli se najednom moj snop uspravi i stane uzgor. Uto se vaši snopovi okupe okolo i duboke se poklone mome snopu.«⁸ Njegova ga braća upitaše: »Kaniš li nad nama zakraljevati? Hoćeš li nam biti gospodar?« I još ga više zamrže zbog njegova pričanja o snovima.⁹ Usni on još jedan san te ga ispriča svojoj braći: »Još sam jedan san usnio. Pazite! Sunce, mjesec i jedanaest zvijezda duboko mi se klanjahu!«¹⁰ Kad je to ispričao svome ocu, ukori ga otac i reče mu: »Što znači taj san što si ga usnio? Zar ćemo doći ja, tvoja majka i tvoja braća pa ti se do zemlje klanjati?«¹¹ I dok su braća od zavisti bila ljuta na nj, njegov je otac razmišljao o svemu.

¹² Jednom njegova braća odu čuvati očeva stada blizu Šekema.¹³ Izrael reče Josipu: »Tvoja braća čuvaju stada kod Šekema, pa hajde da te pošaljem k njima.« On mu odgovori: »Dobro, idem.«¹⁴ Potom će mu otac: »Hajde i vidi kako su ti braća i stoka, pa mi javi.« Tako ga otpremi iz doline Hebrona, i on stigne u Šekrem.

¹⁵ Neki čovjek nađe ga gdje luta poljem, pa ga upita: »Što tražiš?«¹⁶ »Tražim braću«, odgovori. »Možeš li mi kazati gdje čuvaju stada?«¹⁷ A čovjek reče: »Odavde su otišli. Čuo sam ih gdje govore: Hajdemo u Dotan.« Tako Josip ode za svojom braćom i nađe ih u Dotanu.

¹⁸ Oni ga opaze izdaleka; prije nego im se približio, počnu se dogovarati da ga ubiju.¹⁹ I jedan drugom reče: »Eno stiže onaj sanjar!²⁰ Hajde da ga sad ubijemo i bacimo u kakvu čatrnju! Možemo kazati da ga je proždrla divlja zvijer. Vidjet ćemo što će biti od njegovih snova!«

²¹ Ali kad je to čuo Ruben, pokuša da ga izbavi iz njihovih šaka. I reče: »Nemojmo oduzimati njegova života! ²² Ne prolijevajte krvi« – dalje je govorio Ruben. »Bacite ga u čatrnju u pustari; ali ne dižite na nj ruke. Ta on je naš brat, naše meso.« Braća ga poslušaju.

²⁸ Uto naiđu ljudi, midjanski trgovci. Braća izvuku Josipa iz čatrnje i prodaju ga za dvadeset srebrnika Jišmaelcima, a oni Josipa uvedu u Egipat.

²⁹ Kad se Ruben vratio k čatrnji i vidio da Josipa nema u čatrnji, razdere svoju odjeću. ³⁰ A kad se vratio svojoj braći povika: »Dječaka nema! Kamo ću ja sad?«

³¹ A oni uzmu Josipovu haljinu, zakolju jedno kozle i haljinu zamoče u krv. ³² Kićenu haljinu otpreme ocu i poruče: »Ovo smo našli; gledaj je li ovo haljina tvoga sina ili nije.«

³³ Prepozna je on pa reče: »Haljina je moga sina! Divlja ga je zvijer rastrgla! Na komade je Josip rastrgan!« ³⁴ I razdere Jakov svoje haljine, stavi pokorničku kostrijet oko bokova i dugo vremena oplakivaše svoga sina. ²⁵ Svi su ga njegovi sinovi i sve njegove kćeri nastojali utješiti, ali se on ne mogao utješiti. Govorio je: »Ne, sići ću k svome sinu u Šeol tugujući!« Tako ga je oplakivao njegov otac.

³⁶ A Midjanci ga prodaju u Egipat Potifaru, dvoraninu faraonovu, zapovjedniku straže.

Josipova kušnja

39 Josipa dovedoše u Egipat. Tu ga od Jišmaelaca koji su ga onamo doveli kupi Egipćanin Potifar, dvoranin faraonov i zapovjednik njegove tjelesne straže. ² Jahve je bio s Josipom, zato je u svemu imao sreću: Egipćanin ga uzme k sebi u kuću. ³ Vidje njegov gospodar da je Jahve s njim i da svemu što mu ruka poduzme Jahve daje uspjeh; ⁴ zavolje on Josipa i uze ga za dvoranina, i postavi ga za upravitelja svoga doma i povjeri mu sav svoj imetak. ⁵ I otkad mu je povjerio upravu svoga doma i svega svog imetka, blagoslovi Jahve dom Egipćaninov zbog Josipa: blagoslov Jahvin bijaše na svemu što je imao – u kući i u polju. ⁶ I tako sve svoje prepusti brizi Josipovoj, te se više ni za što nije brinuo, osim za jelo što je jeo. A Josip je bio mladić stasit i naočit.

⁷ Poslije nekog vremena žena njegova gospodara zagleda se u Josipa i reče mu: »Legni sa mnom!« ⁸ On se oprije i reče ženi svoga gospodara: »Gledaj! Otkako sam ja ovdje, moj se gospodar ne brine ni za što u kući; sve što ima meni je povjerio. ⁹ On u ovoj kući nema više vlasti negoli ja, i ništa mi ne krati osim tebe, jer si njegova žena. Pa kako bih ja mogao učiniti tako veliku opačinu i sagriješiti protiv Boga!« ¹⁰ Iako je Josipa salijetala iz dana u dan, on nije pristajao da uz nju legne; nije joj prilazio.

¹¹ Jednog dana Josip uđe u kuću na posao. Kako nikog od služinčadi nije bilo u kući, ¹² ona ga uhvati za ogrtač i reče: »Legni sa mnom!« Ali on ostavi svoj ogrtač u njezinoj ruci, otrže se i

pobježe van. ¹³ Vidjevši ona da je u njezinoj ruci ostavio ogrtač i pobjegao van, ¹⁴ zovne svoje sluge te im reče: »Gledajte! Trebalo je da nam dovede jednog Hebrejca da se s nama poigrava. Taj k meni dođe da sa mnom legne, ali sam ja na sav glas zaviknula. ¹⁵ A čim je čuo kako vičem, ostavi svoj ogrtač pokraj mene i pobježe van.«

¹⁶ Uza se je držala njegov ogrtač dok mu je gospodar došao kući. ¹⁷ Onda i njemu kaza istu priču: »Onaj sluga Hebrejac koga si nam doveo dođe k meni da se sa mnom ljubaka! ¹⁸ Ali čim je čuo kako vičem, ostavi svoj ogrtač pokraj mene i pobježe van.« ¹⁹ Kad je njegov gospodar čuo pripovijest svoje žene, koja reče: »Eto, tako sa mnom tvoj sluga«, razgnjevi se. ²⁰ Gospodar pograbi Josipa i baci ga u tamnicu – tamo gdje su bili zatvoreni kraljevi utamničeni. I osta u tamnici.

²¹ Ali je Jahve bio s njim, iskaza naklonost Josipu, te on nađe milost u očima upravitelja tamnice. ²² Tako upravitelj tamnice preda u Josipove ruke sve utamničenike koji su se nalazili u tamnici; i ondje se ništa nije radilo bez njega. ²³ Budući da je Jahve bio s njim, upravitelj tamnice nije nadgledao ništa što je Josipu bilo povjereno: Jahve bijaše s njim, i što god bi poduzeo, Jahve bi to okrunio uspjehom.

Josip tumači snove faraonovih sluga

40 Poslije toga peharnik se i pekar egipatskog kralja ogriješe o svoga gospodara, kralja egipatskog. ² Faraon se razljuti na svoja dva dvoranina, glavnog peharnika i glavnog pekara, ³ te ih stavi u zatvor, u zgradu zapovjednika tjelesne straže – u istu tamnicu gdje je i Josip bio zatvoren. ⁴ Zapovjednik tjelesne straže odredi Josipa da ih poslužuje.

Pošto su proveli u zatvoru neko vrijeme, ⁵ obojica njih – peharnik i pekar egipatskog kralja, utamničeni – usnu san jedne te iste noći. Svaki je usnio svoj san; i svaki je san imao svoje značenje. ⁶ Kad je Josip ujutro došao k njima, opazi da su neraspoloženi. ⁷ Upita faraonove dvorane koji si bili s njim u zatvoru u zgradi njegova gospodara: »Zašto ste danas tako potišteni?« ⁸ Odgovore mu: »Sne smo usnili, ali nikog nema da nam ih protumači.« Josip im reče: »Zar tumačenje ne spada na Boga? Dajte pričajte mi!«

⁹ Onda je glavni peharnik ispriповjedio Josipu svoj san: »Sanjao sam da je preda mnom lozov trs. ¹⁰ Na trsu bile tri mladice. I tek što je propupao, procvjeta, i na njegovim grozdovima sazru bobe. ¹¹ Kako sam u ruci držao faraonov pehar, uzmem grožđa, istiještim ga u faraonov pehar, a onda stavim pehar u faraonovu ruku.« ¹² Josip mu reče: »Ovo ti je značenje: tri mladice tri su dana. ¹³ Poslije tri dana faraon će te pomilovati i vratiti na tvoje mjesto; opet ćeš stavljati pehar faraonu u ruku, kao i prije, dok si mu bio peharnik. ¹⁴ Kada ti bude opet dobro, sjeti se da sam i ja bio s tobom, pa mi učini ovu uslugu: spomeni me faraonu i pokušaj

me izvesti iz ove kuće. ¹⁵ Jer zbilja, bio sam silom odveden iz zemlje Hebreja, ni ovdje nisam ništa skrivio, a baciše me u tamnicu.«

¹⁶ Kad je glavni pekar vidio kako je Josip dao dobro tumačenje, reče mu: »Usnih da su mi na glavi tri bijele košare. ¹⁷ U najgornjoj bilo svakovrsna peciva što ga pekar pripravlja faraonu, ali su ptice jele iz košare povrh moje glave.« ¹⁸ Josip odgovori: »Ovo je značenje: tri košare tri su dana. ¹⁹ Poslije tri dana faraon će uzdići tvoju glavu i o drvo te objesiti, te će ptice jesti meso s tebe.«

²⁰ I zaista, trećega dana, kad je faraon priredio gozbu za sve svoje službenike – bio mu je rođendan – iz sredine svojih službenika izluči glavnog peharnika i glavnog pekara. ²¹ Vрати glavnog peharnika u peharničku službu, te je i dalje stavljao pehar u faraonovu ruku, ²² a glavnog pekara objesi, kako je Josip protumačio. ²³ Ipak se glavni peharnik nije sjetio Josipa – zaboravio je na nj.

Faraonovi sni

41 Poslije dvije godine usni faraon da stoji pokraj Nila. ² Iz Nila iziđe sedam krava, lijepih i debelih; pasle su po šašu. ³ Ali odmah poslije njih iz Nila iziđe sedam drugih krava, ružnih i mršavih, te stanu uz one krave na obali Nila. ⁴ Ružne i mršave krave požderu ono sedam lijepih i pretilih i uto se faraon probudi.

⁵ Opet zaspi te usni drugi san: sedam punih i jedrih klasova izraste na jednoj stabljici. ⁶ Ali, eto, poslije njih uzraste sedam klasova šturih, istočnjakom opaljenih. ⁷ Šturi klasovi proždru sedam jedrih i punih klasova. I faraon se probudi, i gle: bio je to san.

⁸ Ujutro faraon bijaše uznemiren u duši, pa pozva sve čarobnjake i sve mudrace egipatske: ispriča im faraon svoje sne, ali mu ih nitko nije mogao protumačiti. ⁹ Onda progovori faraonov glavni peharnik: »Moram danas spomenuti jedan svoj propust. ¹⁰ Jednom kad se faraon razljutio na svoje službenike, mene i glavnog pekara stavio je u zatvor u zgradi glavnog upravitelja. ¹¹ Usnismo san iste noći, i ja i on, ali je svaki od nas usnio san drugog značenja. ¹² Onda je s nama bio neki mladi Hebrej, sluga zapovjednika straže. Ispričasmu njemu svoje sne, a on nam ih protumači: kaza svakom značenje njegova sna. ¹³ Kako nam ih je protumačio, tako nam se i dogodilo: mene vratiše na moje mjesto, a onoga objesiše.«

¹⁴ Faraon odmah pošalje po Josipa; izvuku ga brže-bolje iz tamnice; ošišaju mu kosu, obuku novo odijelo, i on stupi pred faraona. ¹⁵ Onda faraon reče Josipu: »Usnio sam san, a nitko ga ne može protumačiti. Čuo sam o tebi da možeš protumačiti san čim ga čuješ.« ¹⁶ »Ništa je ne mogu – odgovori Josip faraonu – nego će Bog dati pravi odgovor faraonu.«

¹⁷ Onda je faraon pripovijedao Josipu: »U svom snu stojim na obali Nila. ¹⁸ I gle! Iz Nila iziđe sedam debelih i lijepih krava. Pasje su po šašu. ¹⁹ Poslije njih iziđe drugih sedam krava. Bile su mršave, vrlo ružne i koštunjave. Još nikad ne vidjeh onako ružnih krava u svojoj zemlji egipatskoj! ²⁰ I sedam mršavih i ružnih krava proždru prvih sedam debelih krava. ²¹ Pa iako su ih progutale, nije se vidjelo da im je što u trbuhu: bile su ružne kao i prije. Uto se probudim. ²² Zatim sam u snu vidio kako na jednoj stabljici uzraste sedam punih i lijepih klasova. ²³ Ali poslije njih uzraste sedam klasova zgrčenih, šturih, istočnjakom opaljenih. ²⁴ I šturi klasovi proždru sedam jedrih klasova. Kazao sam ovo i vračarima, ali nema nikoga da mi razjasni.«

²⁵ Onda Josip reče faraonu: »Faraonov je san samo jedan: Bog javlja faraonu što kani učiniti. ²⁶ Sedam lijepih krava, to je sedam godina; sedam lijepih klasova opet je sedam klasova. Tako je i samo jedan san. ²⁷ Sedam mršavih i ružnih krava poslije njih, a tako i sedam praznih, istočnjakom opaljenih klasova, označuje sedam gladnih godina. ²⁸ To je ono što sam već faraonu rekao: Bog objavljuje faraonu što kani učiniti. ²⁹ Dolazi, evo sedam godina velikog obilja svojoj zemlji egipatskoj. ³⁰ A poslije njih nastat će sedam gladnih godina, kada će se zaboraviti sve obilje u zemlji egipatskoj. ³¹ Kako glad bude harala zemljom, neće se ni znati da je u zemlji bilo obilje – zbog gladi koja će doći – jer će biti vrlo velika. ³² A što se faraonov san ponovio, znači da se Bog na to zaista odlučio i da će to uskoro provesti. ³³ Zato neka faraon izabere sposobna i mudra čovjeka te ga postavi nad zemljom egipatskom. ³⁴ Nadalje, neka se faraon pobrine da postavi nadglednika u zemlji koji će kupiti petinu sve žetve u zemlji egipatskoj za sedam godina obilja. ³⁵ Neka skupljaju od svakog žita za sedam dobrih godina što dolaze; neka s ovlaštenjem faraonovim sabiru žito za hranu i pohranjuju ga po gradovima. ³⁶ Neka zalihe služe za hranu u zemlji za sedam godina gladi što će snaći zemlju egipatsku, tako da za gladi zemlja ne propadne.«

Josip uzvišen

³⁷ Svidje se odgovor faraonu i svim njegovim službenicima. ³⁸ Zato faraon reče svojim službenicima: »Zar bismo mogli naći drugoga kao što je on, čovjeka koji bi bio tako obdaren duhom Božjim?« ³⁹ A onda faraon reče Josipu: »Otkako je sve to Bog tebi otkrio, nikoga nema sposobna i mudra kao što si ti. ⁴⁰ Ti ćeš biti upravitelj moga dvora: sav će se moj narod pokoravati tvojim naredbama. Jedino prijestoljem ja ću biti veći od tebe. ⁴¹ Postavljam te, evo – reče faraon Josipu – nad svom zemljom egipatskom.« ⁴² Poslije toga skinu faraon sa svoje ruke pečatni prsten i stavi ga Josipu na ruke. Zatim zaodjene Josipa odjećom od najljepše tkanine, a o vrat mu objesi zlatan lanac. ⁴³ Vozio se on u kolima kao njegov zamjenik, a pred njim klicahu: »Abrek! Na koljena!« Tako ga postavi nad svu zemlju egipatsku. ⁴⁴ Još faraon

reče Josipu: »Premda sam ja faraon, neće nitko dići svoje ruke ni noge bez tvog odobrenja u svoj zemlji egipatskoj.«⁴⁵ Faraon nazva Josipa »Safenat Paneah«, i za ženu mu dade Asentu, kćer Poti-Fere, svećenika u Onu. I Josip postane poznat po zemlji egipatskoj.

⁴⁶ Josipu je bilo trideset godina kad je stupio u službu faraona, kralja egipatskog. A otišavši Josip ispred faraona, putovao je po svoj zemlji egipatskoj.⁴⁷ Za sedam rodnih godina zemlja je rađala u obilju;⁴⁸ on je – u tih sedam godina što ih je egipatska vlada uživala – kupio od različite ljetine i hranu pohranjivao u gradove, smještajući u svakom gradu urod iz okolnih polja.⁴⁹ Tako Josip nagomila mnogo žita, kao pijeska u moru, pa ga prestade i mjeriti, jer mu mjere ne bijaše.

Josipovi sinovi

⁵⁰ Dok još ne nastaje gladna godina, Josip imade dva sina koje mu rodi Asenta, kći Poti-Fere, svećenika u Onu.⁵¹ Prvorodencu Josip nadjenu ime Manaše, »jer Bog je – reče – i dao te sam zaboravio svoje teškoće i svoj očinski dom.«⁵² Drugomu nadjenu ime Efrajim, »jer Bog me je – reče – učinio rodnim u zemlji moje nevolje.«

⁵³ Sedam godina obilja koje je uživala zemlja egipatska dođe kraju,⁵⁴ a primače se sedam gladnih godina, kako je Josip prerekao. U svim zemljama bijaše glad, a u svoj zemlji egipatskoj bijaše kruha.⁵⁵ A kad je i sva zemlja egipatska osjetila glad, puk zavapi faraonu za kruh; a faraon reče Egipćanima: »Idite k Josipu, i što god vam rekne, činite!«⁵⁶ Kad se glad proširi po svoj zemlji, Josip rastvori skladišta, te je Egipćane opskrbljivao žitom, jer je glad postala žestoka i u zemlji egipatskoj.⁵⁷ Sav je svijet išao u Egipat k Josipu da kupuje žita, jer je strašna glad vladala po svem svijetu.

Josipova braća dolaze u Egipat

42 Kad je Jakov čuo da u Egiptu ima žita, reče svojim sinovima. »Što tu zurite jedan u drugoga?² Čujem da ima žita u Egiptu. Otiđite dolje te nam ga odande nabavite, da ostanemo na životu i ne pomremo.«³ Tako desetero Josipove braće siđe da nabavi žita iz Egipta.⁴ Benjamina, Josipova pravog brata, Jakov ne posla s ostalima. »Da ga ne bi zadesila kakva nesreća«, govorio je.⁵ Među onima koji su išli nabavljati žito, jer u zemlji kanaanskoj vladaše glad, bijahu i sinovi Izraelovi.

⁶ Josip je bio namjesnik u zemlji; on je dijelio žito svemu svijetu. Dođu tako i Josipova braća i poklone mu se licem do zemlje.⁷ Josip prepozna braću čim ih ugleda, ali se prema njima vladao kao stranac i oštro im govorio. Zapita ih: »Odakle dolazite?« Odgovore: »Iz zemlje kanaanske, došli smo da kupimo hrane.«⁸ Iako je Josip prepoznao svoju braću, oni njega nisu

prepoznali. ⁹ Josip se sjeti snova što ih je o njima sanjao. I reče im: »Vi ste uhode! Došli ste da izvidite slaba mjesta ove zemlje.« ¹⁰ Oni mu odgovore: »Ne gospodaru! Tvoje su sluge došle da nabave hranu. ¹¹ Svi smo sinovi jednoga oca; poštenu smo ljudi; sluge tvoje nikad nisu bile uhode.« ¹² On će im opet: »Ne, nego ste došli da izvidite slaba mjesta ove zemlje.«¹³ Nato oni uzvrate: »Nas, tvojih sluga, bijaše dvanaestero braće – sinovi jednog oca, u zemlji kanaanskoj; najmlađi je sad s ocem, a jednoga više nema.« ¹⁴ No Josip im dobaci: »Onako kako sam vam već rekao: vi ste uhode! ¹⁵ Ovako ću vas iskušati: odavde, tako mi faraona, nećete izaći ako vaš najmlađi brat ne dođe ovamo! ¹⁶ Pošaljite jednoga između sebe da vam dovede brata, a vi ostali u zatvor. Tako ću iskušati vaše riječi i vidjeti je li u vas istina ili nije. Inače, tako mi faraona, vi ste uhode!« ¹⁷ Potom ih baci u zatvor na tri dana. ¹⁸ Treći im dan reče Josip: »Izvršite to, i ostat ćete na životu, jer sam ja čovjek bogobožazan. ¹⁹ Ako ste poštenu, neka jedan od vas ostane u zatvoru, a vi ostali idite i nosite žito svojim izgladnjelim domovima. ²⁰ Poslije toga dovedite mi svoga najmlađeg brata, tako da se obistine vaše riječi te da ne izginete.« Oni pristanu. ²¹ Zatim je jedan drugom govorio: »Jao nama! Stiže nas kazna zbog našeg brata; gledali smo njegovu muku dok nas je molio za milost, ali ga nismo uslišali. Stoga nas je ova nevolja snašla.« ²² Ruben im odvrati: »Zar vam nisam govorio: Ne ogrešujte se o mladića! Ali vi niste slušali. Sad se traži račun za njegovu krv.« ²³ Nisu znali da ih Josip razumije, jer su s njim razgovarali preko tumača. ²⁴ On se od njih udalji te zaplaka. Opet se vrati, i razgovaraše s njima. Onda izdvoji Šimuna između njih i naredi da bude svezan na njihove oči.

Povratak Jakovljevih sinova u Kanaan

²⁵ Potom Josip zapovjedi da im vreće napune žitom; da svakome njegov novac metnu u vreću i da im daju poputninu. Tako im učine. ²⁶ Tada oni natovare žito na svoje magarce i krenu odande. ²⁷ Kad na prenoćištu jedan od njih otvori svoju vreću da nahrani magarca, opazi svoj novac ozgo u vreći. ²⁸ »Moj je novac vraćen! – povika braći. – Evo ga u mojoj vreći!« Zadrhta srce u njima. Zagledaše se, uplašeni, i rekoše: »Što nam ovo Bog uradi!«

²⁹ Došavši k svome ocu Jakovu u zemlju kanaansku, kazaše mu sve što ih snašlo. ³⁰ »Čovjek koji je gospodar one zemlje – rekoše oštro nam je govorio i optužio nas kao uhode. ³¹ Poštenu smo ljudi, kazasmo mu, i nikad nismo bili uhode. ³² Bilo nas je dvanaestero braće, sinovi istog oca, ali jednoga više nema, dok se najmlađi nalazi sad s našim ocem u zemlji kanaanskoj. ³³ Ali čovjek koji je gospodar one zemlje reče nam: Ovim ću doznati da ste poštenu ljudi; ostavite jednoga brata kod mene, a vi ostali uzmite što vam treba za izgladnjele domove, pa

idite. ³⁴ Onda mi dovedite svoga najmlađeg brata, tako da znam da niste uhode, nego poštenu ljude. Poslije toga vratit ću vam vašeg brata, i vi ćete se moći slobodno kretati u ovoj zemlji.«

³⁵ Kako su praznili svoje vreće, svaki nađe u vreći svoju kesu. Opazivši to zapadoše u strah, i oni i njihov otac. ³⁶ »Mene vi ostavljate bez djece! – reče im njihov otac. – Josipa je nestalo, Šimuna nema, a sad biste odveli i Benjamina. Sve se to na me svaljuje!«

³⁷ Onda Ruben reče svome ocu: »Ubij moja dva sina ako ti ga ja natrag ne dovedem! Predaj ga u moje ruke, i ja ću ti ga vratiti!« ³⁸ »Moj sin neće s vama! – uzvрати on. – Njegov je pravi brat već mrtav, i on je ostao sam. Ako bi ga na putu na koji će poći snašla nesreća, u tuzi biste otpravili moju sijedu glavu dolje u Šeol.«

Drugi dolazak Jakovljevih sinova u Egipat

43 Strašna glad pritisla zemlju. ² Kad su pojeli hranu koju bijahu donijeli iz Egipta, njihov im otac reče: »Idite opet i nabavite nam malo hrane.« ³ Nato će mu Juda: »Onaj nam je čovjek jasno rekao: 'Ne smijete preda me ako vaš brat ne bude s vama.' ⁴ Ako si dakle voljan s nama poslati našeg brata, mi ćemo otići dolje i kupit ćemo ti žita. ⁵ Ali ako njega ne pustiš s nama, onda mi tamo i ne idemo, jer nam je onaj zaprijetio: 'Ne smijete preda me ako vaš brat ne bude s vama.'« ⁶ »Zašto ste mi – zapita Izrael – nanijeli jad rekavši onom čovjeku da imate još jednog brata?« ⁷ Oni odgovore: »Čovjek nas je neprestano zapitkivao o nama i o našoj obitelji: 'Je li vam još živ otac? Imate li još kojeg brata?' Mi smo mu odgovorili na pitanja. Kako smo mogli znati da će reći: 'Dovedite svog brata!'«

⁸ Potom Juda reče svome ocu Izraelu: »Pusti dječaka sa mnom pa da se dignemo i krenemo; tako ćemo preživjeti, a ne pomrijeti, i mi, i ti, i naša djeca. ⁹ Ja za nj jamčim, i mene drži odgovornim za nj. Ako ga tebi ne vratim i preda te ga ne dovedem, bit ću ti kriv svega vijeka.

¹⁰ Ta da nismo toliko oklijevali, mogli smo se već i dvaput vratiti.«

¹¹ Njihov otac Izrael reče im: »Kad je tako, neka bude, ali učinite ovo: metnite u torbe najbiranijih proizvoda ove zemlje i ponesite na dar onom čovjeku: nešto balzama, nešto meda i mirodija, mirisne smole, pa lješnjaka i badema. ¹² Sa sobom uzmite dvostruko novaca, jer treba vratiti novac koji ste našli u grlima svojih vreća. Možda je ono bila zabuna. ¹³ Uzmite svoga brata pa se opet zaputite onom čovjeku. ¹⁴ Neka Bog Svemogući, El Šadaj, potakne onog čovjeka na milosrđe prema nama te vam pusti i drugog brata Benjamina. A ja, moram li bez djece ostati, neka ostanem.«

¹⁵ Uzmu ljudi darove; uzmu sa sobom novca dvostruko, povedu Benjamina te siđu u Egipat i stupe pred Josipa. ¹⁶ Kad Josip ugleda s njima Benjamina, reče upravitelju svoga kućanstva:

»Odvedi ljude u kuću, zakolji jedno živinče i pripremi, jer će ovi ljudi blagovati sa mnom o podne!«

¹⁷ Čovjek učini kako je Josip rekao i povede ljude u Josipov dom.

¹⁸ Ljudi se pobojaše kad su bili povedeni u Josipov dom te rekoše: »Zbog novca koji se našao u našim vrećama prvi put vode nas unutra tako da nas napadnu i zajedno s našom magaradi uzmu za robove.« ¹⁹ Stoga se primaknu upravitelju Josipova doma te mu, na ulazu u kuću, reknu: ²⁰ »Oprosti, gospodar! Mi smo i prije jednom dolazili da nabavimo hrane; ²¹ i kad smo stigli na prenoćište i otvorili svoje vreće, a to novac svakoga od nas ozgo u njegovoj vreći, naš novac, ista svota. Sad smo ga donijeli sa sobom. ²² A ponijeli smo i drugog novca, da kupimo hrane. Mi ne znamo tko nam je stavio novac u naše vreće.« ²³ »Budite mirni – reče im on. – Ne bojte se! Bog vaš i Bog vašega oca stavio je blago u vaše vreće. Vaš je novac k meni stigao.« Potom im izvede Šimuna.

²⁴ Čovjek zatim uvede ljude u Josipovu kuću; dade im, vode da operu noge, a njihovoj magaradi baci piće, ²⁵ Potom pripreve oni svoje darove za dolazak Josipov o podne, jer su čuli da će ondje ručati.

²⁶ Kad je Josip došao u kuću, dadu mu darove koje su sa sobom donijeli, i do zemlje mu se poklone. ²⁷ Upita ih on za zdravlje, te će dalje: »A je li dobro vas stari otac o kome ste mi govorili? Je li još dobra zdravlja?« ²⁸ »Sluga tvoj, otac naš, dobro je i još je dobra zdravlja«, odgovore i duboko se naklone iskazujući poštovanje. ²⁹ Podigavši svoje oči, Josip opazi svoga brata Benjamina – sina svoje majke – te upita: »Je li ovo vaš najmlađi brat o kome ste mi govorili?« Onda nastavi: »Bog ti bio milostiv, sine moj!« ³⁰ Josip se poslije toga požuti van jer mu se srce uzбудilo zbog brata; bilo mu je da zaplače. Uđe u jednu sobu i tu se isplaka. ³¹ Onda opere lice, ponovo se javi i, savladavajući se, naredi: »Poslužite ručak!« ³² Staviše njemu napose, a napose opet Egipćanima koji su s njim jeli. Egipćani ne bi mogli jesti s Hebrejima, jer bi to Egipćanima bilo odvratno. ³³ I kad posjedaše pred njim, najstariji prema starosti svojoj, a najmlađi prema mladosti svojoj, samo se zagledahu. ³⁴ I naređivaše on da jela ispred njega nose njima, a obrok Benjaminov bijaše pet puta veći od svih ostalih. I pili su i gostili se s njim.

Posljednja kušnja

44 Onda Josip naredi upravitelju svoga kućanstva: »Napuni vreće ovih ljudi hranom koliko mogu ponijeti, a novac svakog stavi u grlo njegove vreće. ² A moj pehar – onaj od srebra – stavi u grlo vreće najmlađega, zajedno s njegovim novcem za žito.« On učini kako mu je Josip naredio.

³ Kad je svanulo, otpreme ljude i njihove magarce. ⁴ Tek što su izišli iz grada – nisu bili odmakli daleko – kad Josip reče upravitelju svoga kućanstva: »Na noge! Pođi za onim ljudima! Kad ih stigneš, kaži im: 'Zašto uzvraćate zlo za dobro? ⁵ Zar iz onog pehara ne pije moj gospodar i ne čita iz njega proricanje? Zlo ste učinili!'«

⁶ Stigavši ih, ponovi im te riječi. ⁷ Oni odgovore: »Zašto nam gospodar govori tako? Daleko bilo od slugu tvojih da učine takvo što! ⁸ Čak i novac koji smo našli u svojim vrećama donijeli smo ti natrag iz zemlje kanaanske. Kako bismo onda mogli ukrasti srebra ili zlata iz kuće tvoga gospodara! ⁹ Onaj u koga se od tvojih slugu nađe, neka se usmrti, a mi drugi postat ćemo robovi tvome gospodaru.« ¹⁰ »Premda je ono što predlažeš pravo – preuzme on – ipak će samo onaj u koga se ukradeno pronade biti moj rob, a ostali bit ćete slobodni.«

¹¹ Brže spustiše vreće na zemlju i svaki svoju otvori. ¹² On je pretraživao, počevši s najstarijim i završivi s najmlađim. Pehar se nađe u Benjaminovoj vreći. ¹³ Nato oni razdru svoje haljine; svaki ponovno natovari svoga magarca i vrate se u grad.

¹⁴ Kad su Juda i njegova braća ponovo stupili u Josipov dom, još je on ondje bio. Bace se preda nj na zemlju. ¹⁵ Onda im Josip reče: »Kakvo je to djelo što ste ga učinili? Zar ne znate da se čovjek kao što sam ja bavi proricanjem?« ¹⁶ Nato Juda odgovori: »Što bismo mogli reći svome gospodaru? Što možemo kazati, čime li se opravdati? Bog je otkrio zlodjelo tvojih slugu. Evo nas za robove svome gospodaru – jednako nas kao i onog u koga se našao pehar.«
»Daleko od mene da učinim tako! – odgovori. – Nego, onaj u koga se našao pehar bit će moj rob, a vi drugi pođite mirno k svome ocu!«

Judino posredovanje

¹⁸ Onda mu se Juda primače i reče: »Gospodaru moj, molim te, dopusti sluzi svojem da rekne riječ ušima gospodara svojega, i neka se tvoja srdžba ne razlijeva na tvog slugu. Ta ti si ravan faraonu. ¹⁹ Pitao je moj gospodar svoje sluge: 'Imate li oca ili još kojeg brata?' ²⁰ Svome smo gospodaru odgovorili: 'Imamo stara oca; on još ima jednog sina, rođena u njegovoj staračkoj dobi. Taj je najmlađi. Njegov je pravi brat umro, tako da je on jedini ostao od svoje majke. Njegov ga otac osobito voli.' ²¹ Potom si rekao svojim slugama: 'Dovedite mi ga ovamo da ga vide moje oči?' ²² A mi smo odgovorili svome gospodaru: 'Dječak ne može ostaviti oca; kad bi ga ostavio, njegov bi otac umro.' ²³ Nato si rekao svojim slugama: 'Ako vaš najmlađi brat s vama ne dođe ovamo, više ne smijete preda me.' ²⁴ Kad smo se vratili tvome sluzi, ocu mome, kazali smo mu riječi moga gospodara. ²⁵ Naš nam je otac rekao: 'Idite opet i nabavite nam malo hrane!' ²⁶ Odgovorili smo: 'Ne možemo onamo. Samo ako s nama pođe naš najmlađi brat, sići ćemo, jer ne smijemo pred onoga čovjeka ako ne bude s nama naš najmlađi

brat.’²⁷ Tvoj sluga, otac moj, odvrati nam: ’Kako znate, žena mi je rodila dva sina.’²⁸ Jedan je nestao, te sam zaključio: sigurno je rastrgan! Od onda ga više nisam vidio.’²⁹ Ako i ovoga od mene odvedete pa ga kakva nesreća snađe, moju ćete sijedu glavu s tugom strovaliti dolje u Šeol.’³⁰ Ako sad dođem k tvome sluzi, ocu svome, a mladić – čiji je život tako povezan s njegovim – ne bude s nama,³¹ on će svisnuti kad vidi da dječaka nema s nama; tako će tvoje sluge strovaliti u tuzi sijedu glavu tvoga sluge, oca našega, dolje u Šeol.’³² Jer tvoj je sluga zajamčio ocu svome za dječaka, rekavši: ’Ako ti ga ne vratim, bit ću kriv svome ocu svega vijeka.’³³ Zato, molim te, neka tvoj sluga ostane kao rob mome gospodaru, a dječak neka ide natrag s braćom.’³⁴ Jer, kako mogu k svome ocu ako dječaka nema sa mnom! Ne bih mogao gledati jad što bi snašao mog oca.«

Josip se očituje braći

45 Josip se više nije mogao savladavati pred onima koji su ga okruživali, pa povika: »Neka svi odstupe!« Tako nitko nije ostao s Josipom kad se očitovao svojoj braći.² Briznuo je u glasan plač, da su ga i Egipćani mogli čuti. Doznalo se za to i na faraonovu dvoru.

³ »Ja sam Josip – reče Josip svojoj braći. – Otac mi je dakle još na životu!« Ali mu braća nisu mogla odgovoriti, toliko se zapanjiše pred njim.⁴ Onda će opet Josip svojoj braći: »Primaknite se k meni!« Kad su se primakli, nastavi: »Ja sam Josip, vaš brat: onaj koga ste prodali u Egipat.’⁵ Ali se nemojte uznemiravati i prekoravati što ste me ovamo prodali; jer je Bog onaj koji me pred vama poslao da vas održi na životu.’⁶ Dvije su već godine što je glad došla na zemlju, a još pet godina neće biti ni oranja ni žetve u zemlji.’⁷ Zato me Bog poslao pred vama da vam sačuva ostatak na zemlji te da vam život spasi velikim izbavljenjem.’⁸ Tako niste vi mene poslali ovamo, nego Bog; on me postavio faraonu za oca, gospodara nad svim njegovim domom i vladaocem nad svom zemljom egipatskom.

⁹ Žurite se k mome ocu te mu recite: ’Ovo ti poručuje tvoj sin Josip: Bog me postavio gospodarem nad svim Egiptom; siđi k meni bez oklijevanja.’¹⁰ Nastanit ćeš se u kraju Gošenu. Tako ćeš biti blizu mene: ti, tvoja djeca, tvoja unučad, tvoje ovce i goveda i sve što je tvoje.’¹¹ Ondje ću se za te brinuti, jer će glad potrajati još pet godina. Tako da nećeš oskudijevati ni ti, ni tvoja obitelj, niti itko tvoj.’¹² Ta svojim očima možete vidjeti, kao što vidi i moj brat Benjamin, da vam to moja usta govore.’¹³ Pripovjedite ocu o mome visokom položaju u Egiptu i sve što ste vidjeli; i brzo mi ovamo oca dovedite!«

¹⁴ Potom zagrlj brata Benjamina te zaplaka; a plakao je i Benjamin obisnuvši mu oko vrata.’¹⁵ Izljubi zatim svu svoju braću, u naručju im se rasplaka. Poslije toga njegova braća zađu s njim u razgovor.

Faraon doziva Izraela u Egipat

¹⁶ Glas se pročuje u faraonovu dvoru: »Stigla Josipova braća!« Bilo je to drago faraonu i njegovim dvoranima. ¹⁷ Onda faraon reče Josipu: »Kaži svojoj braći neka učine ovo: 'Natovarite svoje živine i odmah se uputite u zemlju kanaansku. ¹⁸ Uzmite svoga oca i svoje obitelji i k meni dođite! Ja ću vam dati najbolju zemlju u Egiptu, te ćete uživati od obilja ove zemlje.' ¹⁹ A naredi i ovo: 'Ovako učinite: Iz zemlje egipatske protjerajte kola za svoju djecu i svoje žene, uzmite oca i dođite. ²⁰ Neka vam se oči ne rastužuju za vašim stvarima, jer sve što je u Egiptu najbolje, bit će vaše.'«

²¹ Sinovi Izraelovi tako učine. Po faraonovoj zapovijedi Josip im dade popudbinu. ²² Svakom od njih dade nove haljine, a Benjaminu dade tri stotine srebrnika i petere haljine. ²³ Isto tako pošalje svome ocu: deset magaraca natovarenih najboljim plodovima egipatskim, i deset magarica natovarenih žitom, kruhom i namirnicama ocu za put. ²⁴ Isprativši svoju braću na put, reče im: »Nemojte se putem svađati!«

²⁵ I tako oni odoše iz Egipta i stigoše u zemlju kanaansku, k svome ocu Jakovu. ²⁶ Kad mu rekoše: »Josip je živ i čak vlada nad svom zemljom egipatskom!« njegovo se srce skameni, jer im nije mogao vjerovati. ²⁷ Ali kad mu ispriповjediše sve što im je Josip rekao, i kad vidje kola što ih je Josip poslao da ga prevezu, duh njihova oca Jakova oživje. ²⁸ »Dosta – reče Izrael. – Sin moj Josip još je živ! Moram poći i vidjeti ga prije nego umrem.«

Jakov odlazi u Egipat

46 Tako Izrael krene na put sa svim što bijaše njegovo i stigne u Beer Šebu te prinese žrtvu Bogu svoga oca Izaka. ² U noćnom viđenju zovne Bog Izraela: »Jakove! Jakove!« On odgovori: »Evo me!« ³ »Ja sam Bog, Bog tvoga oca. Ne boj se sići u Egipat, jer ću ondje od tebe proizvest velik narod. ⁴ Ja ću sići u Egipat s tobom i sam ću te vratiti ovamo; a Josip će ti svojom rukom oči sklopiti.«

⁵ I Jakov krene iz Beer Šebe. Sinovi Izraelovi postave svog oca Jakova, svoju djecu i svoje žene u kola što ih je faraon poslao da ga prevezu.

⁶ Uzmite sa sobom svoje blago i dobra što ih bijahu stekli u zemlji kanaanskoj, te stignu Jakov i sve njegove potomstvo u Egipat. ⁷ Sa sobom je u Egipat poveo svoje sinove i unuke, svoje kćeri i kćeri svojih sinova, sve svoje potomstvo.

⁸ Ovo su imena Izraelaca – Jakov i njegovi potomci – koji su stigli u Egipat: Jakovljevi prvorodenac Ruben. ⁹ Rubenovi sinovi: Henok, Falu, Hesron i Karmi. ¹⁰ Sinovi Šimunovi: Jemuel, Jamin, Ohad, Jakin, Sohar i Šaul, sin Kanaanke. ¹¹ Sinovi Levijevi: Geršon, Kehat i

Merari. ¹² Sinovi Judini: Er, Onan, Šela, Peres i zerah. Er i Onan umrli su u zemlji kanaanskoj. Peresovi sinovi bili su Hesron i Hamul. ¹³ Sinovi Jisakarovi: Tola, Fuva, Jašub i Šimron. ¹⁴ Sinovi Zebulunovi: Sered, Elon i Jahleel. ¹⁵ To su sinovi koje je Lea imala s Jakovom u Padan Aramu, i još kćerka Dina. U svemu je, dakle, imao sinova i kćeri trideset i troje.

¹⁶ Sinovi Gadovi: Sifjon, Hagi, Šuni, Esbon, Eri, Arodi i Areli. ¹⁷ Sinovi Ašerovi: Jimna, Jišva, Jišvi, Berija i sestra im Serah. Sinovi Berijini: Heber i Malkiel. ¹⁸ To su bili potomci Zilpe, koju je Laban darovao svojoj kćeri Lei. Ona je tako rodila Jakovu šesnaest duša.

¹⁹ Sinovi Jakovljeve žene Rahele: Josip i Benjamin. ²⁰ Josipu su se u egipatskoj zemlji rodili Manaše i Efrajim. Rodila mu ih je kći onskog svećenika Poti-Fere. ²¹ Sinovi Benjaminovi: Bela, Beker, Ašbel, Gera, Naaman, Ehi, Roš, Mupim, Hupim i Ard. ²² To su bili potomci Rahelini koje je rodila Jakovu – u svemu njih četrnaest.

²³ Danov je sin Hušim. ²⁴ Sinovi Naftalijevi: Jahseel, Guni, Jeser i Šilem. ²⁵ To su bili potomci Bilhe, koju je Laban dao svojoj kćeri Raheli. Ona je Jakovu rodila sedam potomaka.

²⁶ Tako je sve Jakovljeve čeljadi što je od njega poteklo i u Egipat doselilo – ne uključujući žena Jakovljevih sinova – u svemu šezdeset i šest osoba. ²⁷ I k tome dva sina Josipova što su mu se rodila u Egiptu. Prema tome, sve čeljadi Jakovljeva doma što se naseli u Egiptu bijaše sedamdeset duša.

²⁸ Izrael posla Judu naprijed k Josipu da se pred njim pojavi u Gošenu. Kad stignu u gošenski kraj, ²⁹ Josip upregne svoja kola i zaputi se u Gošen – u susret svome ocu Izraelu. Stupivši preda nj, pade mu oko vrata, i dugo je tako plakao. ³⁰ Onda Izrael reče Josipu: »Sada, pošto sam rođenim očima vidio da si još živ, mogu umrijeti.«

³¹ Zatim Josip reče svojoj braći i očevoj obitelji: »Otići ću i obavijestiti faraona; reći ću mu: 'Moja braća i obitelj moga oca, koji su bili u zemlji kanaanskoj, došli su k meni. ³² Oni su ljudi pastiri, uvijek su se bavili stočarstvom; dotjerali su sa sobom svoja stada i sve što im pripada.' ³³ Tako, kad vas faraon pozove i zapita: 'Čime se bavite?'³⁴ odgovorite: 'Ljudi smo, sluge tvoje, koje se od početka do sad bavimo stočarstvom; i mi i naši preci', tako da se možete naseliti u gošenskom kraju. Svi su, naime, pastiri Egipćanima mrski.«

Jakov pred faraonom

47 Ode, dakle, Josip te obavijesti faraona: »Moj otac i moja braća stigoše sa svojim ovcama i govedima i sa svime što imaju iz zemlje kanaanske, i eno ih u gošenskom kraju.« ² I uzevši petoricu između svoje braće, uvede ih faraonu. ³ Onda faraon zapita njegovu braću: »Čime se

bavite?« Odgovore faraonu: »Tvoje su sluge stočari, baš kao što su bili naši preci. ⁴ Došli smo da potražimo kratak boravak u ovoj zemlji – rekoše faraonu – jer je nestalo paše za stada tvojih sluga, strašna glad pritišće kanaansku zemlju. Dopusti da se tvoje sluge nastane u gošenskom kraju.« ^{5a} Faraon reče Josipu: ^{6b} »Neka se, dakle, nastane u gošenskom kraju. A ako znaš da među njima ima prikladnih, postavi ih za nadglednike moga osobnog blaga.«

^{5b} Tako, kad Jakov i njegovi sinovi stigoše u Egipat, i kad faraon, kralj egipatski, to ču, reče Josipu: »Budući da su tvoj otac i tvoja braća došli k tebi, ^{6a} egipatska ti je zemlja na raspolaganju: smjesti svoga oca i svoju braću u najboljem kraju.«

⁷ Josip onda dovede svog oca Jakova faraonu. Jakov blagoslovi faraona. ⁸ A faraon upita Jakova: »Koliko ti je godina?« ⁹ Jakov odgovori faraonu: »Godina moga lutalačkog življenja ima stotina i trideset. Malo ih je i nesretne su bile godine moga života; ne dostižu brojem godine življenja na zemlji mojih otaca.« ¹⁰ Poslije toga Jakov se oprostio s faraonom i ode od njega.

¹¹ Tako Josip nastani svoga oca i svoju braću dajući im u vlasništvo najljepši kraj egipatske zemlje, u kraju Ramesesovu, kako je faraon naredio.

¹² A Josip opskrbi hranom svoga oca, svoju braću i svu očevu obitelj sve do najmanjega.

¹³ Nigdje nije bilo hrane, jer je pritisla strašna glad: izmuči ona i zemlju egipatsku i zemlju kanaansku. ¹⁴ Josip pobra sav novac što se nalazio u zemlji egipatskoj i zemlji kanaanskoj u zamjenu za žito koje se prodavalo, i odnese novac u faraonov dvor.

¹⁵ Kad je nestalo novaca u zemlji egipatskoj i zemlji kanaanskoj, svi Egipćani dođu k Josipu te mu reknu: »Daj nam kruha! Zašto da pomremo pred tvojim očima? Novca više nema.« ¹⁶ Josip odgovori: »Predajte svoju stoku, pa ću vam dati žita u zamjenu za stoku, kad je novca nestalo.« Tako su oni dovodili svoju stoku Josipu, a Josip im davaše kruh u zamjenu za konje, za sitnu i krupnu stoku i za magarad. Tako ih je one godine opskrbljivao kruhom u zamjenu za sve njihovo blago.

¹⁸ Kad je ona godina prošla, dođu k njemu i druge godine te mu reknu: »Ne možemo sakriti od svog gospodara: novca je nestalo, blaga su već ustupljena gospodaru; drugo ništa ne preostaje da gospodaru ustupimo nego sebe i svoje oranice. ¹⁹ Zašto da uništimo na tvoje oči i sebe i svoje zemlje? Uzmi i nas i naše zemlje u zakup za kruh, i tako ćemo zajedno sa svojom zemljom postati faraonovi kmetovi; daj sjemena da preživimo: da ne izginemo i da nam oranice ne postanu pustoš!«

²⁰ Tako Josip steče faraonu u posjed sve egipatske oranice, jer je svako Egipćanin, kako ih pritisnu glad, prodao svoje njive. Tako je zemlja postala faraonovo vlasništvo, ^{21a} a narod od jednog kraja Egipta do drugog njegovim robljem. ²² Jedino nije preuzeo svećeničkih imanja,

jer je faraon davao svećenicima određeni dio, i tako su živjeli od prihoda što im ga je faraon davao. Stoga nisu prodali svojih imanja.

²³ Onda Josip reče svijetu: »Budući da sam danas za faraona prekupio i vas i vašu zemlju, evo vam sjeme i zasijte zemlju. ²⁴ A kad bude pobiranje ljetine, faraonu ćete davati jednu petinu, dok će četiri petine ostajati vama: za zasijavanje polja, za hranu vama i onima koji su u vašim domovima i za hranu vašoj djeci.« ²⁵ Oni odgovore: »Život si nam spasio! Mi smo zahvalni svome gospodaru što možemo biti faraonovi robovi-« ²⁶ Tako Josip napravi za Egipat zemljišni zakon koji i danas vrijedi: petina pripada faraonu; jedno svećenička imanja nisu prešla faraonu.

Jakovljeva posljednja želja

²⁷ Izraelci se nastaniše u zemlji egipatskoj, u kraju gošenskom; u njem stekoše vlasništvo; bijahu rodni i broj im se veoma umnoži. ²⁸ U zemlji egipatskoj poživje Jakov sedamnaest godina. Tako je duljina Jakovljeva života iznosila sto četrdeset i sedam godina. ²⁹ A kad se približi vrijeme Izraelu da umre, pozva svog sina Josipa te mu reče: »Ako mi želiš ugoditi, stavi svoju ruku pod moje stegno kao jamstvo svoje odanosti meni: nemoj me sahraniti u Egiptu! ³⁰ Kad legnem dolje sa svojim ocima, prenesi me iz Egipta gore, i sahrani me u njihovu grobnicu!« »Učinit ću kako si rekao«, odgovori. ³¹ »Zakuni mi se!« reče. I on mu se zakle. Tada se Izrael duboko prignu na uzglavlje.

Jakov blagoslivlja Josipove sinove Efrajima i Manašea

48 Poslije nekog vremena jave Josipu: »Eno ti je otac obolio.« Nato on uzme sa sobom svoja dva sina, Manašea i Efrajima. ² Kad Jakovu rekoše: »Evo ti je došao sin Josip«, Izrael skupi svoje snage i sjede na postelju. ³ Reče Jakov Josipu: »Bog Svemožni, El Šadaj, objavi mi se u Luzu, u zemlji kanaanskoj; blagoslov mi dade, ⁴ a potom mi reče: 'Učinit ću te rodnim i mnogobrojnim, učinit ću da postaneš skup naroda, i tvome potomstvu poslije tebe dat ću ovu zemlju u posjed zauvijek.' ⁵ Sad, oba tvoja sina što su ti se rodila u zemlji egipatskoj, prije nego sam ja stigao k tebi u Egipat, neka budu moji – Efrajim i Manaše neka budu moji kao i Ruben i Šimun! ⁶ A djeca što su ti se rodila poslije njih neka ostanu tvoja; a u svom nasljedstvu neka se zovu po imenu svoje braće.

⁷ Kad sam se, naime, vraćao iz Padana, na moju žalost, tvoja majka Rahela umrije na putovanju u kanaansku zemlju, tek u malo udaljenosti od Efrate. Sahratio sam je ondje uz put u Efratu, sadašnji Betlehem.«

⁸ Opazivši Izrael Josipove sinove, zapita: »Tako su ovi?«⁹ Josip odgovori svome ocu: »Sinovi su to moji koje mi je Bog dao ovdje.« »Dovedi mi ih da ih blagoslovim«, reče. ¹⁰ Izraelu oči oslabile od starosti, nije vidio. Zato mu privede sinove, a on ih izljubi i zagrlji, ¹¹ Potom Izrael reče Josipu: »Nisam očekivao da ću još ikada vidjeti tvoje lice; kad, evo, Bog mi dade da vidim i tvoje potomke.«¹² Josip ih tada skine s njegovih koljena i duboko se, sve do zemlje, nakloni.

¹³ Nato ih uze Josip obojicu – Efrajima svojom desnicom, Izraelu nalijevo, a Manašea svojom ljevicom, Izraelu nadesno – te ih k njemu primače. ¹⁴ Ali Izrael ispruži desnicu i stavi je na Efrajimovu glavu, premda je bio mlađi, a svoju ljevicu na glavu Manaševu – tako je držao ruke unakrst – iako je Manaše bio prvorođenac. ¹⁵ Tako je davao svoj blagoslov Josipu govoreći:

»Bog, čijim su putovima hodili
oci moji Abraham i Izak,
Bog, koji mi je pastir bio
otkako postah pa do danas,
¹⁶anđeo koji me od svakog zla
izbavljao –
djecu ovu neka blagoslovi!
Neka se ime moje
i mojih pređa Abrahama i Izaka
po njima spominje!
U mnoštva se mnogobrojna
po zemlji razmnožili!«

¹⁷ Kad je Josip vidio da je njegov otac položio desnicu na Efrajimovu glavu, njegovim se očima to učini krivo; zato posegne za rukom svoga oca da je pomakne s Efrajimove glave na glavu Manaševu. ¹⁸ »Ne tako, oče moj – reče Josip svome ocu – jer ovo je prvorođenac; zato stavi desnicu na njegovu glavu!« ¹⁹ Ali njegov otac to odbije rekavši: »Znam ja, sine moj, znam; i od njega će postati narod i bit će velik. Ali njegov mlađi brat bit će veći od njega, a njegovo će potomstvo biti mnoštvo.«

²⁰ Onoga ih, dakle, dana blagoslovi rekavši:

»Vama nek se Izrael blagoslivlja govoreći:
Kao što je Efrajimu i Manašeu, nek i tebi Bog učini!«
Tako stavi Efrajima pred Manašea.

²¹ Poslije Izrael reče Josipu: »Ja ću, evo, naskoro umrijeti; no Bog će biti s vama i opet vas dovesti u zemlju vaših otaca. ²² A tebi ostavljam Šekem, nešto više nego tvojoj braći, što sam ga svojim mačem i lukom osvojio od Amorejaca.«

Jakovljeva oporuka

49 Jakov zatim sazva svoje sinove te reče: »Skupite se, da vam kažem što će vas snaći u kasnije vrijeme:

² Okupite se, čujte sinovi Jakovljevi, čujte oca svoga Izraela!

³ Ti Rubene, moj prvorođenče,

snaga ti si moja,

prvenac moje muškosti.

Ističeš se ponosom,

snagom se ističeš,

⁴ no, poput vode nabujao,

nećeš imati više prvenstva,

jer na ležaj oca svog se pope,

moj tad oskvrnu krevet.

⁵ Šimun i Levi braća su prava!

Mačevi im oruđe nasilja.

⁶ Na njihova vijećanja ja ne silazio,

u njihovim zborovima

udjela ne imao!

U srdžbi su svojoj ljude ubijali;

u objesti bikove sakatili.

⁷ Prokleta im srdžba,

jer je prežestoka!

Prokleta im objest,

jer je preokrutna!

Razdijelit ću ih po Jakovu,

Izraelom raspršiti.

⁸ Judo! Tvoja braća slaviti će te:

svagda ti je šaka na šiji dušmana,

sinci oca tvoga tebi će se klanjat.

⁹ Judo, laviću mail!

Plijenom si se, sine, udebljao;

poput lava, poput lavice

legao potrbuške!

Tko bi ga dražiti smio?

¹⁰ Od Jude žezlo se kraljevsko,
ni palica vladalačka od nogu njegovih
udaljiti neće

dok ne dođe onaj kome pripada –
kome će se narodi pokoriti.

¹¹ Svog magarca za lozu privezuje,
mlado magarice svoje za čokot.

U vinu on kupa svoju odjeću
svoju halju u krvi od grožđa.

¹² Oči su mu od vina mutna,
zubi bjelji od mlijeka.

¹³ Zebulun će stanovati uz obalu
morsku,
luka spasa bit će brodarim,
uz bok njegov Sidon će ležati.

¹⁴ Jisakar je koščat magarac
polegao među ogradama.

¹⁵ Vidje da je odmor ugodan,
a zemlja lijepa,
te leđa svoja pod teret podmetnu,
i na tlaku pristade.

¹⁶ Dan će narod svoj suditi
kao svako pleme Izraelovo.

¹⁷ Nek Dan zmija bude na putu,
guja pokraj staze

što će konja za zglob ujesti,
i njegov konjik nauznak će pasti.

¹⁸ U spas tvoj se, Jahve, uzdam!

¹⁹ Gada će pljačkat razbojnici,
pljačkom će im za petama biti.

²⁰ U Ašera bit će hrane,
poslastica za kraljeve.

²¹ Naftali je košuta lakonoga
koja krasnu lanad mladi.

²² Josip je stablo plodno,
plodno stablo kraj izvora,
grane svoje grana preko zida.

²³ Strijelci njega saletjeli,
strijeljali ga, opljačkali.

²⁴ Ali luk mu čvrst ostaje,
mišice mu ojačale,
rukom Jakog Jakovljeva,
imenom Pastira, Stijene Izraela,

²⁵ Bogom, Ocem tvojim, koji ti pomaže,
Svesilnim koji ti blagoslivlje
blagoslovom ozgo sa nebesa,
blagoslovom ozdo iz dubina,
blagoslovom iz svih prsa,
iz svih utroba!

²⁶ Blagoslovom klasja i cvjetova,
Blagoslovom drevnih brda,
želja vječnih brežuljaka –
nek se oni spuste na Josipa,
između braće posvećenog!

²⁷ Benjamin je vuk grabežljivi,
lovinu on jutrom jede,
a navečer plijen dijeli.«

²⁸ Sve su to Izraelova plemena – dvanaest ih na broj – i to im je otac rekao kad ih je blagoslivljao; svakoga je od njih blagoslovio njegovim blagoslovom.

Posljednje upute i smrt Jakovljeva

²⁹ Poslije toga im dade ovu naredbu: »Naskoro ću se pridružiti svojim precima. Sahrinite me kraj mojih otaca, ³⁰ u špilji što se nalazi na polju Efrona, Hetita, u špilji na polju Makpeli, nasuprot Mamri, u zemlji kanaanskoj. To je ona koju je Abraham kupio s poljem od Hetita Efrona za mjesto sahranjivanja. ³¹ Ondje je sahranjen Abraham i njegova žena Sara; sahranjeni su ondje Izak i njegova žena Rebeka; ondje sam ja sahranio Leu. ³² Polje i špilja na njemu kupljeni su od Hetita.«

³³ Kad je Jakov tako naputio svoje sinove, povuče noge natrag na postelju te izdahnu – pridruži se svojim precima.

Jakovljev pogreb

50 Josip se baci na oca, suzama mu oblije lice izljubi ga. ² Poslije toga Josip naredi liječnicima koji su se nalazili u njegovoj službi da mu oca balzamiraju, i oni balzamiraše Izraela. ³ Trebalo je četrdeset dana: toliko, naime, traje balzamiranje. Sedamdeset su ga dana Egipćani oplakivali. ⁴ A kad je prošlo vrijeme oplakivanja, Josip reče onima u dvoru faraonovu ovo: ⁵ »Učinite mi milost i prenesite faraonu ovo: Moj me otac zakleo govoreći: 'Kad umrem, sahrani me u grob koji sam sebi pripremio u zemlji kanaanskoj!' Dopusti mi da odem gore i sahranim oca, a onda ću se vratiti.« ⁶ Faraon odgovori: »Otiđi gore i sahrani svoga oca kako si mu se zakleo.«

⁷ Tako Josip ode da sahrani oca. S njim su pošli i svi faraonovi službenici – odličnici njegova dvora i svi dostojanstvenici egipatske zemlje; ⁸ sva Josipova obitelj, njegova braća i očeva porodica. Jedino su u gošenskom kraju ostala njihova djeca, njihove ovce i goveda. ⁹ S njim su išla i kola i konjanici: bila je to vrlo duga povorka.

¹⁰ Stigavši u Goren Haatad, s onu stranu Jordana, održaše ondje veliko i svečano naricanje. Josip održa sedmodnevnu žalost za ocem. ¹¹ Kad su stanovnici te zemlje, Kanaanci vidjeli tugovanje u Goren Haatadu, rekoše: »To ti je svečano naricanje Egipćana!« Zato nazovu to mjesto Abel-Misrajim. Nalazi se s onu stranu Jordana.

¹² Jakovljevi sinovi učine kako im je naredio otac: ¹³ odnesu ga u zemlju kanaansku te ga sahrane u špilji na polju Makpeli kod Mamre, polju što ga je Abraham kupio od Hetita Efrona za sahranjivanje.

¹⁴ Pošto je sahranio svoga oca, Josip se vrati u Egipat – on, njegova braća i svi koji su s njim išli da mu oca pokopaju.

Od smrti Jakovljeve do smrti Josipove

¹⁵ Kad su Josipova braća vidjela da im je otac umro, rekoše: »Što ako je Josip na nas ljut i pokuša uzvratiti nam za sve zlo koje smo mi njemu nanijeli?« ¹⁶ Stoga poruče Josipu ovako: »Pred svoju smrt tvoj je otac naredio: ¹⁷ 'Ovako recite Josipu: Oprosti braći svojoj zlo i grijeh što su onako okrutno prema tebi postupili.' Oprosti, dakle, uvredu slugama Boga svoga oca!« Na te riječi Josip brzine u plač. ¹⁸ Tada sama njegova braća dođu k njemu, bace se preda nj te mu reknu: »Evo nas k tebi da budemo tvoji robovi!« ¹⁹ Josip im odvrati: »Ne bojte se! Ta zar sam ja namjestio Boga! ²⁰ Osim toga, iako ste vi namjeravali da meni naudite, Bog je bio ono okrenuo na dobro: da učini što se danas zbiva – da spasi život velikom narodu. ²¹ Zato se ne bojte! Ja ću se brinuti za vas i za vašu djecu.«

Tako ih je smirio ljubeznim riječima.

²² Josip ostane u Egiptu zajedno s rodom svojim i očevima. Poživje Josip stotinu i deset godina. ²³ Tako je Josip gledao Efrajimovu djecu do trećeg koljena; a rađala se djeca i Makiru, Manašeovu sinu, na Josipovim koljenima. ²⁴ Napokon reče Josip svojoj braći: »Ja ću, evo, naskoro umrijeti. Ali će se Bog, zacijelo, sjetiti vas i odvesti vas iz ove zemlje u zemlju što ju je pod zakletvom obećao Abrahamu, Izaku i Jakovu.« ²⁵ Tada Josip zakune Izraelove sinove: »Bog će se vas dosita sjetiti, i tada ponesite moje kosti odavde!«

²⁶ Josip umrije kad mu bijaše sto i deset godina; balzamiraše ga i u Egiptu položiše u lijes.

Životopis

Rođena sam 19. listopada 1991. godine. U lipnju 2010. godine završila sam Gimnaziju Beli Manastir u Belom Manastiru. Godine 2013. postala sam sveučilišna prvostupnica (baccalaurea) hrvatskoga jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Osijeku, a 2016. na istom fakultetu završila sam jednopredmetni diplomski nastavnički studij Hrvatski jezik i književnost.